

Todisteellinen tiedoksianto oikeusturvatakeena summari- sessa riita-asiassa

Mika Ahola

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2019

Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

MIKA AHOLA

Todisteellinen tiedoksianto oikeusturvatakeena summaarisessa riita-asiassa

Opinnäytetyö 59 sivua, joista liitteitä 9 sivua
Toukokuu 2019

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, onko eri tiedoksiantotavoilla merkitystä oikeusturvan kannalta erityisesti summaarisessa riita-asioissa vastaajina olevien mielestä.

Oikeusministeriö asetti vuonna 2014 selvitysryhmän selvittämään riidattomien velkomusasioiden keskittämistä ulosottolaitokseen. Näitä asioita kutsutaan vaikiintuneesti summaarisiksi asioiksi, koska ne tutkitaan oikeudessa vain summaarisesti, ellei vaatimusta kiistetä. Summaaristen riita-asioiden määrä käräjäoikeuksissa on kasvanut merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Asiamäärien kasvu ja perintätoimialan voimakas kasvu ja sen myötä oikeudellisen perinnän käyttö liiketoiminnassa sekä yleiset valtion toiminnan tehostamistarpeet ovat antaneet aiheen etsiä keinoja summaaristen riita-asioiden käsittelyn tehostamiseksi.

Tehokkuus- ja säästövaatimuksilla summaaristen asioiden käsittelyssä voi olla vaikutuksia kansalaisten oikeusturvaan, mikäli oikeusturvatakuita ei prosessissa noudateta. Asianosaisen oikeus tulla kuulluksi asiassaan on keskeinen oikeusturvakäsitelmä, josta poikkeamiseen tulee olla painavat syyt.

Tutkimuksen empiirisenä tiedonkeruumenetelmänä käytettiin Pirkanmaan käräjäoikeuden haastemiesten ryhmähaastattelua, sekä tekemällä suppea kyselytutkimus summaarisissa riita-asioissa ja lievissä rikosasioissa vastaajana oleville henkilöille. Tutkimuksen tekijän omat kokemukset viiden vuoden aikana haastemiehen tehtävissä ovat merkittävässä osassa tutkimusaineistoa. Tausta-aineistona on käytetty Pirkanmaan käräjäoikeuden haastepäiväkirjaa ja Tuomas -tietokantaa. Oikeusturvaa koskeva teoreettinen osuus on tehty lainopillinen kirjallisuustutkimuksella.

Tuomioistuimen velvollisuus on valvoa oikeusturvan toteutumista. Tutkimuksen perusteella on havaittavissa, että vastaajat eivät näe ongelmia nykyisissä tiedoksiantotavoissa. Ylivelkaantuminen on usein seurausta useista sosiaalisista ja terveydellisistä ongelmista, jolloin yksityinen henkilö ei kykene valvomaan omia oikeuksiaan, saati että hän olisi tietoinen velkomusasian prosessin vaiheista. Oikeusturvan kannalta ongelmia on enemmän nähtävissä vapaaehtoisen perinnän prosesseissa, kuin oikeudellista perintää koskevissa tiedoksiannoissa.

Asiasanat: oikeusturva, todisteellinen tiedoksianto, summaarinen riita-asia

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Option of Legal Expertise

AHOLA MIKA:

Evidentiary Service as an Assurance of Legal Protection in Summary Civil Action

Bachelor's thesis, 59 pages, appendices 9 pages
May 2019

The purpose of this thesis was to find out among the defendants in the summary civil actions, if using various forms of evidentiary service had any relevance to legal protection.

The Ministry of Justice nominated in 2014 a committee to examine the centralisation of summary civil actions to execution authorities. Summary civil actions are checked only in summary way if the claim was not denied. The number of summary civil actions has increased substantially during the last ten years. The number of the cases and the strong growth of the debt collection branch, juridical debt collection in business activities and as well as the need for making the administration more effective have given a reason for seeking measures to streamline the processing of summary civil actions.

Demands for cost-efficiency and economy in processing summary civil actions might affect legal protection in a way that cannot tolerate critical scrutiny relative to civil rights and common concept of justice. The right to become heard of a party is vital for legal protection and there must be a cogent reason for an exception.

The empirical part of the study was carried out with a thematic interview of Pirkanmaa District Court process servers. A restricted survey was made among the defendants in summary civil actions and mild crime cases. The thesis writer's own experiences as a process server in the last five and a half years have also played a big part in this study. The data basis' of Pirkanmaa District Court have been used as a background material. The research method in the theoretical part of the legal protection was a legal study.

The court must stand over the legal protection. As a result of this research it was found out, that the defendants did not experience the current methods on evidentiary service problematic. Excessive indebtedness is often result of social and health problems and a person can neither look after his/her rights, neither be aware of the process of debt collection. More problems could be found in the process of voluntary debt collection than in the evidentiary services in summary civil actions.

Key words: legal protection, evidentiary service, summary civil action

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	9
	2.1 Toimeksiantajan näkökulma	9
	2.2 Kirjoittajan näkökulma	10
3	KÄSITTEET	13
	3.1 Oikeusturva	13
	3.1.1 Ennaltaehkäisevä oikeusturva	14
	3.1.2 Repressiivinen oikeusturva	14
	3.2 Todisteellinen tiedoksianto	16
	3.2.1 Haastemiestiedoksianto	17
	3.2.2 Vastaanottotodistus tai saantitodistus	18
	3.2.3 Sähköinen todisteellinen tiedoksianto	19
	3.2.4 Sijaistiedoksianto	20
	3.2.5 Kuulutustiedoksianto	22
4	OIKEUSTURVAN TOTEUTUMINEN	25
	4.1 Kantaja ja asianomistaja	25
	4.2 Vastaaja	26
	4.3 Tiedoksiannot hallintoasioissa	31
	4.4 Yksityiset tiedoksiannot	32
5	TUTKIMUS VASTAAJIEN KÄSITYKSESTÄ OIKEUSTURVAN TOTEUTUMISEKSI TIEDOKSIANNOSSA	34
	5.1 Taustaa	34
	5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston kerääminen	34
	5.3 Tutkimustulosten luotettavuus	35
	5.4 Kyselyn tulokset	36
6	KÄYNNISSÄ OLEVIEN UUDISTUSTEN VAIKUTUKSET	40
	6.1 Summaaristen asioiden keskittäminen	40
	6.2 AIPA –hanke (= sähköinen menettely)	44
7	POHDINTA	46
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	52
	Liite 1. Puhelintiedoksiantoihin käytetyt suoritteet	52
	Liite 2. Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/1371	56
	Liite 3. Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/8349	57
	Liite 4. Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/9153	58
	Liite 5. Kyselytutkimuksen kysymykset ja tulokset	59

ERITYISSANASTO JA LYHENTEET

AHVL	Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta
AIPA -hanke	Oikeusministeriön aineistopankkihanke, jonka tarkoituksena on lisätä lainkäytön sähköistä käsittelyä ja aineiston tallennusta
AsOYL	Asunto-osakeyhtiölaki
HE	Hallituksen esitys
LHVL	Laki liikehuoneiston vuokrauksesta
Oikeudellinen perintä	Velkomusasian käsittely tuomioistuimessa
OK	Oikeudenkäymiskaari
PL	Perustuslaki
Summaarinen menettely	Menettely, jossa asia on yksinkertainen ja riidaton. Summaarinen menettely on kevyempi ja nopeampi. Menettely on yleensä kirjallinen.
UK	Ulosottokaari

1 JOHDANTO

Perustuslain (PL 731/1999) 21 §:ssä määritetään kansalaisen oikeusturva.

”Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheuttamattomia viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

”Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.”

Oikeusturvakeinoilla on tarkoitus varmistaa, että kaikki saavat heille kuuluvat edut ja oikeudet siten, ettei kenenkään oikeuksia rajoiteta tai kenellekään anneta velvollisuuksia, ellei menettely perustu lakiin.¹

Jotta perustuslain takaama oikeus tulla kuulluksi toteutuu asiassa, jossa on osallisena, tulee käsittelyä koskevat tiedot saattaa asianosaisille tiedoksi. Asiassa, jossa ratkaisu edellyttää, että molemmat osapuolet tietävät asian vireillä olosta sekä mahdollisista toimenpiteistä, joita asianosaisilta edellytetään, todisteellisella tiedoksiannolla voidaan turvata prosessin eteneminen vaarantamatta osapuolten oikeutta tulla kuulluksi.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään tiedoksiannon merkitystä eri asiaryhmissä. Eryteisesti pohdintaa tehdään summaaristen riita-asioiden osalta, koska niissä todisteellisia tiedoksiannontapoja on useita. Summaaristen asioiden käsittely tuomioistuimissa keskitetään vain tiettyihin kärjäoikeuksiin ja puhelintiedoksiannon mahdollisuutta laajennetaan oikeudenkäymiskaareen tulevien muutosten tullessa voimaan 1.9.2019 lukien.²

¹ Mäenpää 2011, 10

² Hallituksen esitys HE 190/2017 vp, 53

Tässä opinnäytetyössä ei oteta kantaa eri tiedoksiantotapojen taloudellisuuteen arvioitaessa todisteellisen tiedoksiannon merkitystä. Asiaan liittyviä kustannusvaikutuksia on tutkittu ministeriön selvityksessä.³

Tiedoksiantotavan merkityksestä oikeusturvan kannalta jo pelkästään itseisarvona on keskusteltu oikeusministeriön riidattomien velkomusasioiden eli summaaristen asioiden kehittämistä käsittelevän mietinnön valmistelusta 2006 lähtien. Mietinnössä esitettiin, että summaarisissa asioissa voitaisiin turvautua postitiedoksiantoon, eli asian vireilläolosta ilmoitettaisiin vastaajalle tavallisella kirjeellä.⁴ Ennaltaehkäisevän oikeusturvan heikentyminen voitaisiin mietinnön mukaan korvata parantamalla jälkikäteistä eli repressiivistä oikeusturvaa muun muassa vastausaikaa ja takaisinsaantiaikaa pidentämällä.

Summaarisissa asioissa oikeusturvaan kohdistuva ongelma on siinä, että vastaajat (velalliset) eivät tunne velkoihin ja perintään liittyvää lainsäädäntöä ja sen takia eivät osaa tai ymmärrä riitauttaa asioita. Koska summaarisissa asioissa ratkaisu vielä annetaan pääosin asiaa tutkimatta kantajan vaatimusten mukaan, voidaan olettaa, että ulosottoon on siirtynyt ja siirtyy muun muassa vanhentuneita saatavia. Oikeusturvan kannalta on muutenkin ongelmallista, kun kantajat perivät oikeudellisessa perinnässä yli 20 vuotta vanhoja saatavia.

Myös petoksella tai muilla rikollisilla tai hyvän kauppatavan vastaisilla tavoilla syntyneet saatavat voivat siirtyä vapaaehtoisen perinnän kautta oikeudelliseen perintään. Julkisuudessa on ollut esillä muun muassa erilaisia yritysluettelopalveluita, jotka lähettävät asiakkaille aiheettomia laskuja palveluista, joita ei ole tilattu. Osa tällaisista laskuista päättyy nopeasti vapaaehtoisen perinnän jälkeen oikeudelliseen perintään reklamaatioista huolimatta. Myös erilaisilla tuotekerhoilla, joissa asiakas sitoutuu tilaamaan tuotteen säännöllisesti kuukausittain, ellei erikseen peru tilausta, on toiminnassaan ollut piirteitä, joissa on toimittu hyvän kauppatavan vastaisesti. Tällaisia piirteitä ovat mm. puutteellinen asiakaspalvelu ja edellä mainitusta syystä johtuen tuotteiden lähettäminen ja laskuttaminen peruutuksesta huolimatta.

³ Oikeusministeriön julkaisu selvityksiä ja ohjeita 52/2014, 98, 115

⁴ Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2007:5, 1

Jotta todisteellisella tiedoksiannolla tai tiedoksiannolla yleensä on osapuolten kannalta mitään merkitystä, tiedoksiannossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota tiedoksiannon sisältöön ja ymmärrettävyyteen. Tuomioistuimen asiakirjat ovat kirjoitettu periaatteessa selkeästi, mutta tekstin virallinen muodollisuus voi olla tänä päivänä ymmärrystä vaikeuttava tekijä. Arkinen puhuttu ja kirjoitettu kieli poikkeaa muodoltaan ja sanastoltaan niin sanotusta virkakielestä. Kotimaisten kielten keskus KOTUS on oikeusministeriön 4.2.2016 järjestämässä kuulemistilaisuudessa todennut, että hyvä ja saavutettava hallinto, kansalaisten oikeusturva ja pääsy oikeuksiin ovat monella tapaa kielenkäytön ja viestinnän kysymyksiä.⁵ Kotimaisten kielten keskuksen mukaan Suomen väestöstä yli 10 % tarvitsee selko kieltä. Väestön ikääntyminen ja maahanmuuton lisääntyminen lisäävät myös kielellisiä vaatimuksia.

Edelleen väestön ikääntyminen, maahanmuuton lisääntyminen ja muut demografiset eli väestötieteelliset muutokset yhteiskunnassa lisäävät taloudellisten ongelmien riskiä taloudellisesti heikommassa osassa olevan väestön keskuudessa, joka taas voi edelleen kasvattaa oikeudelliseen perintään siirtyvien asioiden määrää.

⁵https://www.kotus.fi/kielitieto/virkakieli/ajankohtaista_virkakielesta/ymmartaminen_on_ihmisoi-keus.20084.news

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Toimeksiantajan näkökulma

Pohtiessani lopputyön aihetta Pirkanmaan käräjäoikeuden laamanni Antero Nuotto ehdotti nykyistä aihetta: ”Todisteellinen tiedoksianto oikeusturvatakeena”. Summaaristen riita-asioiden määrä on käräjäoikeuksissa kasvanut tasaisesti viime vuosien aikana. Kesäkuussa 2012 Oikeusministeriö asetti neuvottelukunnan valmistelemaan oikeudenhoidon uudistamisohjelmaa, jonka tarkoituksena oli lyhentää käsittelyaikoja, parantaa oikeusturvan laatua ja saada aikaan myös taloudellista säästöä. Oikeusministeriössä on tutkittu vaihtoehtoa summaaristen riita-asioiden käsittelyn siirtämisestä suoraan ulosottoimen yhteyteen. Siirrolla tavoitellaan tehokkuuden lisääntymistä ja prosessien virtaviivaistamista. Samalla on tarkoitus kohdentaa käräjäoikeuksien resurssit lainkäyttöön kuuluviin tehtäviin.

Oikeusministeriön asiasta laatiman mietinnön lausunnoissa erityisesti alioikeudet ovat ilmaisseet huolensa oikeusturvan toteutumisesta. Näkemysten mukaan oikeusturvaa heikentää tiedoksiantotapojen keventyminen sekä asian käsittelyn, ratkaisun ja toimeenpanon siirtymisen samaan organisaatioon. Edellä mainittu menettely asian käsittelyn, ratkaisun ja päätöksen toimeenpanon tapahtuminen samassa toimielimessä rikkoo keskeisiä oikeudenkäytön periaatteita.⁶

Hallituksen esityksessä 190/2017 summaaristen asioiden käsittely keskitetään yhdeksään käräjäoikeuteen. Pirkanmaan käräjäoikeus on yksi tuomioistuimista, joihin summaaristen asioiden käsittelyä keskitetään.⁷ Pirkanmaan käräjäoikeuden käsiteltäväksi siirtyvät Satakunnan käräjäoikeuden tuomiopiirin noin 16000 summaarista asiaa. Samassa hallituksen esityksessä esitetään, että summaarisissa asioissa puhelintiedoksiantomahdollisuutta laajennetaan siten, että myös muut kuin tietyn suuruista saatavaa koskevat summaariset asiat voidaan antaa

⁶ Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2007:5, 2

⁷ HE 190/2017 vp, 25

tiedoksi puhelimitse. Tällaisia asioita ovat mm. hädät ja hallinnan palauttamista koskevat asiat.⁸

Summaarisia riita-asioita käsittelevien käräjäoikeuksien määrän vähetessä ja tuomiopiirien laajentuessa tiedoksiantoprosessia joudutaan tarkastelemaan sen suhteen, kuinka tiedoksiantoajat saadaan pysymään edelleen kohtuullisina ja sitä kautta koko asian ratkaisuun käytettävä aika pysyy kohtuullisena.

2.2 Kirjoittajan näkökulma

Aloitin uuden virkauran Pirkanmaan käräjäoikeudessa haastemiehenä 1.6.2013 lukien. Syventääkseni osaamistani ja tietämystäni oikeushallinnon ja lainkäytön tehtäväkentästä hakeuduin opiskelemaan liiketalouden tradenomin tutkintoon oikeudellisen asiantuntijuuden opintosuunnalle. Todisteellinen tiedoksianto on keskeinen osa päivittäistä työtä myös nykyisessä tehtävässäni haastemiesten esimiehenä. Työnjohto- ja tiedoksiantotehtävien lisäksi tehtäviin kuuluu mm. oman ammattialan ohjaus ja opastus sekä uusien haastemiesten perehdytys.

Asiakaspalvelussa, joksi haastemiestyön miellän, olen huomannut omakohtaisesti, että asiakkailta (velallisilla) ei ole käsitystä summaarisesta menettelystä yleensä ja omista vaikutusmahdollisuuksistaan asiassaan. On totta, että lähtökohtaisesti summaarisissa asioissa vastaajina olevat henkilöt ovat joutuneet perinnän kohteeksi oman laiminlyönnin tai kevytmielisen - jopa holtittoman velkaantumisen takia. On myös tapauksia, joissa elämässä tapahtuneet dramaattiset tapahtumat ovat johtaneet taloudellisten vaikeuksien syvenemiseen, eikä voimia ole ollut enää hoitaa asioita kuntoon. Annettaessa mikä tahansa haaste, kutsu tai muu tiedoksianto tai asiakirja tiedoksi, haastemiehen on selostettava asian sisältö tarvittavassa laajuudessa, kerrottava mitä vastaanottajalta edellytetään ja mikä seuraus mahdollisen pyynnön tai veloitteen noudattamatta jättämisestä seuraa. Henkilölle, joka on kadottanut kiinnostuksensa hoitaa asioitaan ja uskonsa siihen, että ne yleensä ovat hoidettavissa, voi olla vaikea perustella tiedoksiannon merkitystä.

⁸ HE 190/2017 vp, 53

Vähänkin vaativammassa rikosasiassa vastaajalla on oikeudenkäynnissä yleensä avustaja, joka laatii vastaajan puolesta vastaukset ja muut lausumat. Vaikka lievemmissä rikosasioissa asian käsittely ei useinkaan vaadi pääkäsitteilyä, vaan asianosaisten suostumuksella asia voidaan käsitellä esimerkiksi kirjallisessa menettelyssä, on prosessi ja asiaan liittyvät vaiheet kenties paremmin vastaajien hahmotettavissa. Yleisellä elämäkokemuksella ja kasvatuksen perusteella kaikki tietävät, ettei kaupasta saa omin luvuin ottaa tuotteita maksamatta eli näpistää. Jos kuitenkin näpistät ja jätät kiinni, järjestelmä antaa asiasta rangaistuksen. Summaaristen velkomusasioiden kohdalla ei tunneta käsitteitä oikeudellinen perintä ja vapaaehtoinen perintä eikä myöskään perintäkulojen muodostumista, eikä sitä miten niihin voi vaikuttaa.⁹

Eryteisesti summaaristen asioiden kohdalla asioiden ratkaiseminen yksipuolisella tuomiolla tutkimatta kannetta viran puolesta sen enempää, kuin että vaatimukset eivät saa olla ilmeisen selvästi oikeudellisesti perusteettomia, herättää aika ajoin kysymyksiä erityisesti hyvin vanhojen saatavien kohdalla. On mahdollista, että velkojat pyrkivät saamaan ulosottoperusteen vanhentuneelle saatavalle.

Oikeuslaitos tuottaa oikeusturvaa tekemällä lakiin perustuvia ratkaisuja riita-, rikos- ja hakemusasioissa. Lakiin perustuva oikeudenmukainen ratkaisu edellyttää, että tuomioistuimien saa käyttöönsä kaiken mahdollisen asiaan liittyvän tiedon. Summaarisena asiana voidaan käsitellä velkasaatavia koskevia asioita, joissa intressi voi olla mitä tahansa muutaman euron laskusaatavan tai satojen tuhansien eurojen arvoisten kiinnityspanttien väliltä.

Lopputyössä tutkimusongelmaa lähestytään pääosin empiirisestä lähtökohdasta. Vajaan kuuden vuoden aikana olen antanut tiedoksi hieman yli 12000 asiaa eri tiedoksiantotavoilla.¹⁰ Empiriaa edustaa myös Pirkanmaan käräjäoikeuden haastemiesten keskuudessa tehty teemahaastattelu, joka käytiin ryhmäkeskusteluna. Tausta-aineistona käytetään myös valmiita tuomioistuinten työtilastoja. Työtä varten on tehty myös suppea kyselytutkimus, josta saadaan näkökulmaa vastaa-

⁹ Kyselytutkimus, 10 – 11/2018

¹⁰ Pirkanmaan käräjäoikeuden haastemieskortisto

jien mielipiteestä todisteellisen tiedoksiannon suhteesta oikeusturvan toteutumiseen. Työn teoriaosuudessa on käytetty lainopillista kirjallisuustutkimusta, jonka lähteenä pääosin ovat olleet lait ja niiden valmisteluasiakirjat, oikeusministeriön julkaisut, verkosta saatava sähköinen materiaali, sekä tuomioistuinten tietokannoista saatava tilastollinen materiaali.

3 KÄSITTEET

3.1 Oikeusturva

Kehittyneissä demokratioissa oikeusturva on itseisarvo ja se määritellään perusoikeuksiin kuuluvaksi yleensä jo perustuslaissa. Oikeusturvakeinot takaavat sen, että kansalaiset ja yhteisö voivat vakuuttua siitä, että heidän asiansa viranomaisissa ja tuomioistuimissa käsitellään viivytyksettä ja asianmukaisesti. Oikeusturvaan kuuluu myös olennaisena osana muutoksenhakumahdollisuus. Hierarkkinen tuomisistuinjärjestelmä ja tuomioistuinten riippumattomuus takaavat myös jatkuvuutta niin lainkäytössä kuin hallinnollisissa asioissa, eivät poliittisten voima-suhteiden muutokset suoraan vaikuta ratkaisuihin. Vaatimus perustuslainmukaisuudesta ja perustuslain muuttamisen vaikeudesta myös osaltaan takaavat oikeusjärjestelmän vakautta.

Perustuslaissa ei suoraan sanota miten oikeusturva taataan. Perustuslain 21 §:ssä kerrotaan yleisesti, mitä oikeusturvalla tarkoitetaan. Oikeusturvan toteutumisesta ja sisällöstä tuomioistuimissa ja eri hallintoelimissä säädetään laeilla.

Itsenäisen Suomen ensimmäisessä hallitusmuodossa vuodelta 1919 oikeusturva esiintyy sen II luvun otsikossa *Suomen kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturva*. Luvussa itsessään ei ole erityistä määritelmää oikeusturvan sisällölle. Lähekkä siinä luetellaan yleisellä tasolla kansalaisille kuuluvia perusoikeuksia, joiden sisällöstä ja rajoituksista voidaan erikseen säätää lailla.

Oikeusturvan takeet julkishallinnossa voidaan jakaa ennalta vaikuttaviin eli preventiivisiin ja jälkikäteisiin eli repressiivisiin oikeusturvakeinoihin.¹¹ Sama jaottelu sopii myös lainkäyttöön.

¹¹ Mäenpää 2011, 207

3.1.1 Ennaltaehkäisevä oikeusturva

Yhteiskuntajärjestelmäämme voidaan pitää itsessään ennaltaehkäisevänä oikeusturvakeinona. Länsimaisessa demokratiassa, jossa toteutuu vallan kolmijako, kansalaisia suojellaan mielivaltaisilta ratkaisuilta sillä, että on olemassa toimiva lainsäädäntö ja tuomioistuinjärjestelmä, jossa asianosaisilla on ratkaisuihin muutoksenhakumahdollisuus. Perustuslain 21 §:n mukaan myös hyvän hallinnon takeet, siis myös hallintopäätökset, turvataan lailla. Kansalaisilla on ennakolta mahdollisuus perehtyä asian käsittelyyn vaikuttaviin perusteluihin tutustumalla asiaan liittyvään säädöspohjaan.

Hyvään hallintoon samoin kuin oikeudenkäyntijärjestelmään kuuluu asioiden julkisuus ja avoimuus. Asioiden julkisella valmistelulla ja ratkaisujen julkisella perustelemisella on myös oikeusturvan kannalta ennaltaehkäisevä vaikutus. Erityisesti media, sosiaalinen media mukaan lukien, seuraa aktiivisesti julkishallinnon ja oikeushallinnon toimintaa ja kiinnittää havaitsemiinsa epäkohtiin huomioita ja julkaisee ne. Tiedotusvälineiden riippumattomuus ja hallinnon julkisuus ovat yhdessä voimakas ennaltaehkäisevä oikeusturvatae.

3.1.2 Repressiivinen oikeusturva

Repressiivisillä eli jälkikäteisillä oikeusturvakeinoilla tarkoitetaan korjaavia oikeusturvakeinoja, joilla pyritään annetun päätöksen muuttamiseen.¹² Tällaisia keinoja ovat mm. tuomioistuimessa valitusmahdollisuus ylempään tuomioistui-
meen tyytymättömyyden ilmoittamisen jälkeen. Summaarisissa asioissa yksipuolisesta tuomiosta ei voi valittaa, vaan siinä jälkikäteisenä oikeusturvakeinona käytetään takaisinsaantia. Tällöin asia tulee täystutkintaiseen käsittelyyn käräjäoikeudessa, jonka ratkaisusta on valitusoikeus hovioikeuteen. Hallintomenettelyssä on myös omat muutoksenhakumenettelynsä.

Tuomioistuimessa ratkaistavan riita-asian käsittelystä säädetään oikeudenkäymiskaaren (1734/4) 5 luvussa. Summaarisissa riita-asioissa asia ratkaistaan joko

¹² Mäenpää 2011, 208

tuomiolla tai yksipuolisella tuomiolla. Summaarisissa riita-asioissa ratkaisu annetaan lähes aina yksipuolisella tuomiolla kantajan vaatimusten mukaan koska vastaaja ei yleensä ole vastannut kirjallisesti haasteeseen, tai ei ole vastauksessaan tuonut esiin sellaisia seikkoja, että asia olisi vietävä pääkäsitteeseen. Tämä osaltaan kertoo myös siitä, että vastaajat eivät ymmärrä summaarisen menettelyn kulkua. Joissakin tapauksissa vastaaja voi kertoa laajastikin siitä, kuinka hän on ajautunut ylivelkaantumisen tilaan ja saattaa esittää ehdotuksen maksujärjestelystä välttääkseen ulosoton ja maksuhäiriömerkinnän, mutta erityisesti ammatti- maista perintätoimintaa harjoittavat yhtiöt eivät yleensä tee maksusuunnitelmia sen jälkeen, kun asia on laitettu vireille kärjäoikeuteen.

Yksipuolinen tuomio lähetetään kantajalle, eikä sitä erikseen anneta vastaajalle tiedoksi. Vastaaja saa yksipuolisesta tuomiosta tiedon yleensä siinä vaiheessa, kun asia siirtyy ulosottoviranomaiselle toimenpiteitä varten. Ulosottokaaren (UK, 705/2007) 3:42:n mukaan kantaja voi pyytää ulosottomiestä antamaan tiedoksi yksipuolisen tuomion kyseessä olevassa asiassa. Siitä, kun vastaaja on saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta, alkaa aika, jona vastaajan on haettava asiassa takaisinsaantia. Takaisinsaannissa on kyse siitä, että asia ja olosuhteet palautetaan sellaiseksi, kuin ne olivat ennen yksipuolisen tuomion toimeenpanoa. Takaisinsaantia on haettava 30 vrk:n kuluessa siitä, kun vastaaja sai tiedon yksipuolisesta tuomiosta. Takaisinsaannissa voidaan vedota sellaiseen seikkaan, jolla olisi voinut olla vaikutusta ratkaisuun tehtäessä. Ajankohta yksipuolisen tuomion faktisesta tiedoksi saamisesta jää usein epäselväksi. Korkein oikeus on ratkaisussaan vuonna 2008 todennut, ettei esimerkiksi pelkkä palkka- tai eläketulon ulosmittaamisen alkaminen vielä tarkoita sitä, että velallinen olisi saanut tiedoksi yksipuolista tuomiota.¹³

Mikäli summaarisessa riita-asialla on annettu vastaus tai on muu syy, jonka perusteella asia siirtyy kirjalliseen tai suulliseen käsitteeseen, asiassa ratkaisu annetaan tuomiolla. Annettuun kärjäoikeuden tuomioon voivat kaikki osapuolet hakea muutosta valittamalla toimivaltaiseen hovioikeuteen. Tuomioon tyytymättömyyden on ilmoitettava kärjäoikeuteen tyytymättömyytensä tuomioon seitsemän

¹³ KKO 2008:48, perustelujen kohta 7

päivän kuluessa tuomion antamisesta. Itse valituskirjelmä on toimitettava hovioikeuteen 30 päivän kuluessa tuomiosta.

Mikäli vielä hovioikeudessakaan ei saada kaikkia osapuolia tyydyttävää tuomiota aikaiseksi, muutosta tuomioon voidaan hakea korkeimmasta oikeudesta.

3.2 Todisteellinen tiedoksianto

Oikeudenkäynnissä tiedoksiannolla tarkoitetaan haasteen, kutsun tai kehotuksen saattamista jonkun henkilön tietoon.¹⁴ Edellä mainitut asiat sisältävät kehotuksen ryhtyä johonkin oikeudenkäyntiin liittyvään prosessitoimeen. Kyseessä voi olla kutsu saapua pääkäsittelyyn kuultavaksi tai vastaamaan haastehakemuksessa esitettyihin syyttäjän väitteisiin tai kehotus vastata kirjallisesti. Koska oikeudenkäyntiin liittyvät kehotukset sisältävät jonkin sanktion, mikäli kehotusta ei noudateta, asian tiedoksiannossa on syytä olla huolellinen. Sanktio voi olla esimerkiksi uhka siitä, että asia voidaan käsitellä vastauksesta tai poissaolosta huolimatta. Kehotuksen noudattamatta jättämisestä voi myös seurata uhkasakon määrääminen. Varsinkin rikosasioissa vastaajan ja todistajan saapumista pääkäsittelyyn usein tehostetaan sakon uhalla. Siksi on tärkeää, että tiedoksiannon yhteydessä tiedoksiannon vastaanottajalle selvitetään kehotuksen sisältö ja mahdolliset seuraamukset. Pelkkä asiakirjojen luovutus ei noudata hyvää tiedoksiantotapaa. Tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että tiedoksianto toimitetaan laissa säädetyllä tavalla.¹⁵

Oikeudenkäymiskaaren 11 luku käsittelee tiedoksiantoa oikeudenkäynnissä. Muissa asioissa, joissa edellytetään todisteellista tiedoksiantoa, viitataan usein oikeudenkäymiskaaren 11 luvun määräyksiin muotoilemalla tiedoksiantotavan vaatimukset esimerkiksi muotoon: *”Purkamisilmoitus on annettava tiedoksi todistettavasti. Purkamisilmoitus on myös asianmukaisesti annettu tiedoksi silloin, kun sen tiedoksiannossa on noudatettu, mitä haasteen tiedoksiannosta on voimassa.”* (AHVL 66§) tai *”Varoitus on annettava tiedoksi siten kuin haasteen tiedoksi antamisesta säädetään tai muuten todistettavalla tavalla.”* (AsOYL 8:3 §)

¹⁴ Frände ym. 2016 luku IX 3.

¹⁵ Frände ym. 2016 luku IX 3.

3.2.1 Haastemiestiedoksianto

Haastemiehen toimittama tiedoksianto on yleisin tiedoksiantotapa tuomioistuimessa. Haasteita annetaan jonkin verran tiedoksi myös postitiedoksiantona vastaanottotodistusta vastaan, mutta niistä joudutaan osa siirtämään haastemiestiedoksiintoon, koska vastaanottaja ei palauta vastaanottotodistusta. Usein syynä vastaanottotodistuksen palauttamatta jättämiseen on välinpitämättömyys. Erityisesti summaarisissa asioissa haastemiehen ottaessa yhteyttä vastaaja myöntää saaneensa asiakirjat, mutta ei ole ymmärtänyt tai viitsinyt palauttaa vastaanottotodistusta, koska on ajatellut ”hoitaa asian” ulosoton kautta. Haastemiehen vastaanottajalle henkilökohtaisesti toimittama tiedoksianto takaa paremmin kaikkien osapuolien oikeusturvan asian jatkokäsittelyssä.

Oikeudenkäymiskaaren (OK, 4/1734) 11 luvun 3b §:n mukaan tuomioistuimen huolehtiessa tiedoksiannosta, tiedoksi annettava asia voidaan selostaa vastaanottajalle myös puhelimitse, mikäli asia on riittävän suppea selitettäväksi puhelimessa ja voidaan varmistua siitä, että vastaanottajalle syntyy käsitys siitä, mistä asiassa on kyse ja hän ymmärtää tiedoksiannon merkityksen ja mitä häneltä edellytetään sekä mahdolliset seuraukset, ellei hän toimi odotetulla tavalla. Annettaessa asioita tai asiakirjoja tiedoksi puhelimitse haastemiehen on myös varmistuttava tiedoksiannon kohteesta. Tämän voi tehdä esimerkiksi kysymällä henkilön syntymäaikaa, henkilötunnuksen loppuosaa tai muuta vastaavaa tietoa, jolla voidaan varmistua vastaanottajasta. Kokemukseni mukaan puhelinkäyttäytyminen on muuttunut vuosien kuluessa esimerkiksi vastaamisen osalta. Nykyään puhelimeen vastataan usein pelkällä etunimellä tai jopa lempinimellä, jolloin ei vielä voida vastaamisen perusteella olla varmoja tiedoksiannon vastaanottajasta. Henkilöllisyys voi myös varmistua puhelinkeskusteluna aikana muista esiin tulevista yksityiskohdista. Haaste voidaan OK 5:3.1 §:n mukaan antaa puhelimitse tiedoksi ainoastaan tietyn määräistä saamista koskevassa riita-asiassa.

Pirkanmaan käräjäoikeudessa haastemiehen toimittamista tiedoksiannoista annettiin vuonna 2017 puhelintiedoksiantona noin 61 %.¹⁶ Puhelintiedoksiantojen

¹⁶ Pirkanmaan käräjäoikeuden haastepäiväkirjan vuositilasto

osuus kirjallisissa haasteissa on lähes 75 %. Kirjallisten haasteiden suurin ryhmä on summaariset riita-asiat, joista valtaosa voidaan antaa puhelimitse tiedoksi.

Puhelintiedoksiannon tultua mahdolliseksi, tiedoksiannot ovat nopeutuneet, joka tehostaa samalla prosessia. Lisäksi puhelintiedoksianto on kustannustehokas tapa toimittaa tiedoksianto vastaanottajalle. Puhelintiedoksiantoja vaikeuttaa se, että tiedoksiannon kohteilla numero vaihtuu usein, ja liittymät ovat ns. prepaid -liittymiä, jolloin puhelinyhteystiedot eivät välttämättä ole saatavissa numeropalveluiden kautta.

Eryteisesti nuorten tapa käyttää puhelinta nykyaikana on muuttunut.¹⁷ Puhelinta ei käytetä enää sen perinteisellä tavalla äänipuheluilla, vaan ennemmin käytetään erilaisia pikaviestipalveluita, kuten esimerkiksi WhatsApp ja Snapchat. Nämä sovellukset ovat käytettävissä myös silloin, kun operaattori on sulkenut liittymän maksamattomien laskujen vuoksi. Lisäksi älypuhelimien erilaisten sovellusten lähettämät ilmoitusäänet aiheuttavat sen, että puhelimen käyttäjä pitää laitteensa äänettömänä. Mikäli haastemiehellä on käytettävissä älypuhelin, myös tällaiset sovellukset on hyvä hyödyntää tiedoksiannon vastaanottajaa tavoiteltaessa. Toistaiseksi tiedoksianto tekstiviestillä tai vastaavalla ei ole mahdollista, mutta esimerkiksi WhatsApp -sovelluksen kautta otettu äänipuhelu on toimiva ratkaisu.

3.2.2 Vastaanottotodistus tai saantitodistus

Kun asia annetaan tiedoksi vastaanottotodistuksella, asiakirja lähetetään postitse ja asiakirjan mukana on vastaanottotodistus, joka vastaanottajan tulee palauttaa allekirjoitettuna määräpäivään mennessä. Mikäli vastaanottotodistus ei palaudu määräaikaan mennessä, tiedoksianto siirtyy haastemiehen tehtäväksi.

Saantitodistuksella tarkoitetaan postin palvelua, jossa lähettäjä saa kuljetettavaksi otetusta lähetyksestä todistuksen siitä, että lähetys on luovutettu vastaanottajalle tai tämän valtuuttamalle henkilölle. Saantitodistuksella posti varmistaa

¹⁷ <https://seura.fi/hyvinvointi/suhteet/alypuhelin-teineille-keino-kadota-vanhempien-tavoittamattomiin-missa-vastalaake/>

vastaanottajan henkilöllisyyden. Postille annetaan myös ilmoitus siitä, milloin lähetys on viimeistään luovutettava vastaanottajalle. Ellei lähetystä noudeta, se palautetaan lähettäjälle.

Vastaanotto- tai saantitodistuksen käyttö tuomioistuimessa haasteiden ja muiden asiakirjojen tiedoksiannossa on usein nopea ja edullinen tapa, sillä asiakirjat saadaan lähetettyä suoraan sähköisestä järjestelmästä. Toisaalta niitä ei voida käyttää kiireellisissä tiedoksiannoissa, sillä ne edellyttävät vastaanottajan aktiivisuutta tiedoksiannon onnistumiseksi.

3.2.3 Sähköinen todisteellinen tiedoksianto

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (Asiointilaki, 13/2003) antaa viranomaiselle mahdollisuuden toimittaa asiakirjoja todisteellisesti myös sähköisesti, ei kuitenkaan telekopiona. Säännös koskee asiakirjoja, jotka lain mukaan annetaan tiedoksi saantitodistuksella tai muuten todistettavasti. Sähköinen tiedoksianto edellyttää vastaanottajan suostumusta sekä sähköistä tunnistautumista, joka on todisteellinen ja tietoturvallinen. Tällaisia tunnistautumistapoja ovat mm. pankkien käyttämät verkkopankkitunnukset, väestörekisterikeskuksen kansalaisvarmenne sekä teleyhtiöiden mobiilivarmenteet.¹⁸ Vastaanottajalle ilmoitetaan mistä viranomaisen sähköisestä lähteestä asiakirja on noudettavissa. Tiedoksianto on tapahtunut, kun asiakirja on noudettu viranomaisen osoittamasta lähteestä. Asiointilain 18 §:n mukaan asiakirja tulee noutaa seitsemän vuorokauden kuluessa viranomaisen osoittamasta lähteestä. Mikäli asiakirjaa ei ole noudettu määräaikaan mennessä, tiedoksiannon osalta noudatetaan mitä muualla laissa säädetään.

¹⁸ Mikkola Teija, Henkilön sähköinen vahva tunnistus, Opinnäytetyö Laurea 2009

3.2.4 Sijaistiedoksianto

Tiedoksiannon vastaanottajalla ei aina ole intressiä ottaa vastaan tiedoksiantoa, vaan pyrkii välttelemään sitä. Tällaisessa tilanteessa tiedoksi annettava asia voidaan antaa tiedoksi sijaistiedoksiantona. Koska tiedoksiannon onnistuminen ei sinällään edellytä tiedoksiannon vastaanottajan aktiivisia toimenpiteitä tiedoksiannon onnistumiseksi, välttelyolettaman kanssa haastemiehen tulee olla huolellinen. Sijaistiedoksianto välttelyperusteella edellyttää ajallista kestoa ja useamman erilaisen yhteydenottotavan käyttämistä, jos niitä on käytettävissä.

Sijaistiedoksianto edellyttää OK 11:7:n mukaan, että tiedoksiannon vastaanottajan olinpaikka Suomessa tiedetään. Olinpaikka ei tarkoita vakituista osoitetta, jossa henkilö oleskelee tai muutenkaan tarkkaa fyysistä sijaintia. Kyseessä voi olla alue, jossa henkilön tiedetään olevan ja josta hän noutaa postinsa esimerkiksi postilokerosta tai Poste Restante -osoitteesta.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa otettiin kantaa summaarisessa asiassa annettuun yksipuoliseen tuomioon sijaistiedoksiannon perusteella.¹⁹ Henkilö, jota vastaan yksipuolinen tuomio oli annettu, valitti hovioikeuteen, koska hänen mielestään kyseessä oli tuomiovirhe, koska häntä ei oltu haastettu oikein oikeudenkäymiskaaren mukaan, eikä hänellä näin ollen ole ollut mahdollisuutta tulla kuulluksi asiassa. Sijaistiedoksianto oli tehty kahden kirjeitse postilokero-osoitteeseen lähetetyn yhteydenottopyynnön jälkeen viikon kuluttua jälkimmäisen yhteydenottopyynnön lähettämisestä. Käräjäoikeus ja hovioikeus olivat ratkaisussaan päätyneet kannalle, että haastemiehellä oli peruste epäillä vastaajan välttelevän tiedoksiantoa, koska hänellä oli postilokero-osoite ja Suomessa toimivat puhelinliittymät, joista häntä ei kuitenkaan oltu tavoitettu yhteydenottopyynnöistä huolimatta.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa sijaistiedoksiantoa postilokero-osoitteeseen ei sinällään pidetä poissuljettuna, mutta välttelyn toteamisessa tulee olla huolellisempi, kun vielä muistetaan, ettei haastettavan ole oltava asiassa aktiivinen. Ratkaisun perusteluissa todetaan, että jos vastaajalla on vain postilokero-osoite, eikä

¹⁹ KKO 2006:69

tämä vastaa yhteydenottopyyntöihin, haastemiehen tulee yrittää tavoittaa tiedoksiannon vastaanottaja myös muilla käytettävissä olevilla viestivälineillä. Nykyään on kuitenkin yleistä, että haastemiesten asiakaskunnalla on ns. prepaid liittymät, joiden numeroa ei ole numerohakupalveluissa ja numerot myös vaihtuvat hyvin usein.

Korkein oikeus ottaa ratkaisun perusteluissa kohdassa 9 kantaa myös tavoittelun ajalliseen keston. Haastemies oli tehnyt ratkaisun sijaistiedoksiannosta kahden viikon kuluttua ensimmäisen yhteydenottopyynnön lähettämisen jälkeen. Koska tavoittelu oli tapahtunut vielä kesälomakautena, ei voida olettaa, että tässä ajassa yhteydenottopyynnot välttämättä olisivat tavoittaneet vastaanottajan. Oikeudenkäymiskaassa tai muuallakaan laissa ei ole suoraan määritelty, kuinka kauan tiedoksiannon vastaanottajaa on tavoiteltava, tai kuinka monta yhteydenottopyyntöä tälle on lähetettävä. Poste Restante -osoitteeseen lähetetyt yhteydenottopyynnot palautetaan lähettäjälle aikaisintaan 14 vuorokauden jälkeen, ellei niitä ole noudettu.²⁰ Käytäntö on osoittanut, että yhteydenottopyynnön lähettämisestä kuluu noin kuukausi, ennen kuin se palautuu haastemiehelle. ”Noutamatta” -merkinnällä palautetut yhteydenottopyynnot ovat haastemiehelle merkki siitä, että vastaanottaja ei ole saanut yhteydenottopyyntöä tiedoksi, joten sijaistiedoksiannolle ei välttämättä ole edellytyksiä. Sen sijaan, jos yhteydenottopyynnot eivät palaudu postista, voidaan olettaa, että vastaanottaja on saanut yhteydenottopyynnön ja ellei hän niihin reagoi, välttelyolettamalle voidaan katsoa olevan perusteita.

Pirkanmaan käräjäoikeudessa käytännöksi on muodostunut toimintatapa, jossa vastaanottajalle lähetetään vähintään kaksi yhteydenottopyyntöä postitse ja vähintään kerran haastemies käy henkilökohtaisesti jättämässä yhteydenottopyynnön. Lisäksi tavoittelun aikana vastaanottajaa yritetään tavoitella puhelimitse soitoin ja tekstiviestein, niihin vastaanottajan numeroihin, jotka ovat käytössä.²¹

Sijaistiedoksiantoja tehtäessä on kuitenkin syytä tarkastella myös asian laatua.²² Esimerkiksi velkomusasiassa kyse on lähtökohtaisesti siitä, että toinen osapuoli

²⁰ <https://www.posti.fi/henkiloasiakkaat/vastaanota/postin-jakelu.html>

²¹ Teemahaastattelu, Pirkanmaan käräjäoikeuden haastemiehet

²² Tiedoksiantokäsikirja, 29

on jättänyt suorittamatta hänelle kuuluvan maksun tai muun suorituksen. Velallinen tietää, että maksamaton suoritus johtaa perintätoimiin ja todennäköisesti ulosottoon.²³ Sijaistiedoksianto ja yksipuolinen tuomio johtavat ennakoitavaan ratkaisuun. Mitä vaikuttavammasta asiasta on kyse, välttelyolettaman kanssa on oltava huolellisempi. Asioissa, joissa on lyhyt tiedoksianto-aika, sijaistiedoksiannon tekeminen välttelyperusteella on ongelmallinen. Esimerkiksi konkurssihakemuksissa tiedoksianto-aika on verrattain lyhyt. Mikäli kaupparekisterissä on useita nimenkirjoittajia, välttelyolettama täytyy todeta heidän kaikkien osalta ennen sijaistiedoksiannon tekemistä.

3.2.5 Kuulutustiedoksianto

Oikeudenkäymiskaaren 11:9 §:ssä säädetään tiedoksiannosta kuuluttamalla. Kuulutustiedoksiantoa voidaan käyttää silloin, kun tiedoksiannon vastaanottajan tai tämän valtuuttaman henkilön olinpaikasta ei ole tietoa. Välttelyn perusteella ei kuulutustiedoksiantoa voida käyttää. Kuulutustiedoksianto tulee kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilöllä ei ole väestötietojärjestelmässä tai postin osoiterekisterissä mitään tietoja, tai jos osoitetieto on olemassa, saadaan muuta kautta tieto, että henkilö ei enää asu tai oleskele kyseisessä osoitteessa. Aika ajoin tulee tilanteita, että henkilö on muuttanut osoitteesta, eikä ole tehnyt osoitteenmuutosilmoitusta väestötietojärjestelmään ja osoitteessa asuu uusi asukas. Ennen kuulutustiedoksiantoa on syytä tarkistaa tiedoksiannon vastaanottajan tiedot ainakin väestötietojärjestelmästä, postin osoitejärjestelmästä, vankitietojärjestelmästä, eläketurvakeskuksen työpaikkarekisteristä ja puhelinoperaattorin numerotietopalveluista. Lisäksi tuomioistuimen omat rekisterit tulee tarkastaa mahdollisten aikaisempien tiedoksiantojen varalta.

Samoin kuin sijaistiedoksianto, kuulutustiedoksianto toteuttaa erityisesti tiedoksiannon toimeksiantajan tai kantajan oikeusturvaa, koska se voi olla ainoa keino saattaa asia ratkaisuun. Kuulutustiedoksiannon edellytysten täyttymiselle on si-

²³ Kyselytutkimus 10 – 11/2018

ten oltava pitävät perusteet, sillä kuten sijaistiedoksiannossa, ei kuulutustiedoksiantokaan kovin todennäköisesti johda siihen, että tiedoksiannon kohde todellisuudessa tulee saamaan asiaa tiedoksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2001:46 todetaan mm., että tieto asumisesta ulkomailla ei sinällään ole peruste kuulutustiedoksiannolle. Myös ulkomaille tapahtuvissa tiedoksiantoyrityksissä on mahdollisuuksien mukaan käytettävä erilaisia yhteydenottoja tiedoksiannon onnistumiseksi. Ratkaisussa Korkein oikeus toteaa, että epäonnistunut tiedoksiantoyritys postitiedoksiantona nimenomaan kantajan ilmoittamaan osoitteeseen ei ole sellainen syy, jonka perusteella voitaisiin olettaa, että tiedoksiannon vastaanottajan olinpaikkaa ei voitaisi saada selville.

Toisessa korkeimman oikeuden ratkaisussa 2008:48 on paneuduttu samaan problematiikkaan. Kantajat olivat yrittäneet antaa yksipuolista tuomiota tiedoksi postitse vastaanottotodistuksella kantajien tiedossa olevaan osoitteeseen. Tiedoksiantoyrityksen epäonnistuttua kantajat olivat tehneet tiedoksiantopyynnön käräjäoikeudelle yksipuolisen tuomion tiedoksi antamiseksi. Käräjäoikeus oli lähettänyt asiakirjat tiedoksi annettavaksi Espanjan viranomaisille, mutta asiakirjat olivat palautuneet ilman tiedoksiantoa. Koska Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1348/2000 koskien ns. eu-tiedoksiantoja koskee vain tilanteita, joissa tiedoksiannon vastaanottajan osoite on tiedossa, eikä asiakirjoista voitu saada varmuutta siitä, ovatko paikalliset viranomaiset etsineet vastaanottajaa muualta kuin tiedoksiantopyynnössä olleesta osoitteesta, korkein oikeus totesi, etteivät nämä seikat vielä antaneet olettaa, etteikö vastaajan olinpaikkaa olisi voisi selvittää. Tiedoksiannon vastaanottaja oli kertonut, että osoitteiden numeroinnissa oli tapahtunut muutoksia, jotka oli rekisteröity paikallisen viranomaisen rekisteriin. Koska osoitetietoja ei oltu tarkistettu kaupungin ylläpitämästä osoitejärjestelmästä, korkein oikeus katsoi, ettei edellytyksiä kuulutustiedoksiannon käyttämiselle ollut olemassa.

Ihmisten liikkuminen kansainvälisessä ympäristössä on lisääntynyt merkittävästi. Työtilanteet, opiskelu ja vapaa-aika sekä muu kansainvälistyminen on lisännyt myös suomalaisten oleskelua ulkomailla vakituisesti tai tilapäisesti. Tämä tulee

pitää mielessä tiedoksiannosta yritettäessä ja jos saadaan vihje siitä, että tiedoksiannon kohde on siirtynyt ulkomaille.

Maissa, joissa hallinto on hyvin järjestetty, maassa pysyvästi asuvien henkilöiden osoitetiedot ovat yleensä hyvin saatavilla ja tiedusteltavissa viranomaisyhteistyön keinoin. Toimeksiannon osoitetietojen hankkimiseksi ulkomailta voi osoittaa ulkoministeriöön. Toimeksianto tehdään ulkoministeriön verkkosivuilta löytyvällä toimeksiantolomakkeella.²⁴ Ulkoministeriön palvelu on maksullinen ja vastausta voi joutua odottamaan useita kuukausia.

Kuulutustiedoksiannosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa, joka käsittelee tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä, joten kuulutustiedoksiannon käyttämisestä muissa asioissa kuin oikeudenkäyntiin liittyen, asiakirjan tiedoksi antamiseen liittyvässä säädöksessä täytyy olla viittaus oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 9 ja 10 pykäliin, tai maininta siitä, että asia annetaan tiedoksi kuten haaste.

²⁴ <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49437>

4 OIKEUSTURVAN TOTEUTUMINEN

4.1 Kantaja ja asianomistaja

Kantajalla tai asianomistajalla on jokin oikeushyvä, jota vastaaja on loukannut. Summaarisissa asioissa kyse on lähes aina rahasaatavasta. Saatava voi olla laina, kauppahintasaatava tai palvelumaksu. Saatava voi olla myös esimerkiksi takaukseen tai korvausvelvollisuuteen perustuva saatava. Rikoksella on taas voitu loukata joko omaisuuden suojaa tai henkilökohtaista koskemattomuutta tavalla, josta asianomistajalla voi olla tarve saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi rangaistuksen tai vahingonkorvauksen tai molempien määräämiseksi.

Intressin määrä ei suoraan kerro asian merkityksestä kantajalle. Velkomusasiassa pienikin saatava voi olla merkittävä kantajan kannalta, erityisesti yksityishenkilöiden ja pienyrittäjien kohdalla. Heidän kannaltaan asian viivytyksetön käsittely on ensiarvoisen tärkeää. Summaarinen menettely toteuttaa erityisesti kantajan oikeusturvaa, sillä asia voidaan ratkaista tutkimatta muuten kuin oikeudenkäyntikulujen ja oikeudellisesti selvästi perusteettomien vaatimusten osalta.²⁵ Yksityisten vuokranantajien kohdalla nopeakin ratkaisu kestää usein 1- 2 kuukautta asian vireille tulosta. Keskimääräinen summaarisen riita-asian ratkaisuaika valtakunnallisesti oli vuonna 2017 ratkaistuissa asioissa 2,9 kuukautta.²⁶ Vuokranmaksua on vireille tuloon mennessä jo laiminlyöty useampia kuukausia ja prosessin aikana vuokravelka yleensä vielä kasvaa. Yksipuolisen tuomion jälkeen kantaja voi siirtää asian ulosottovirastoon täytäntöönpanoon, joka sekkin kestää oman aikansa; yleensä 2 – 3 viikkoa asian vireille tulosta ulosottovirastoon. Kantajalla on kuitenkin vuokraamastaan asunnosta omat kulunsa, joita takuuvuokraan ei enää kata. Mikäli vuokria koskevassa asiassa vastaaja onnistuu välttelemään tiedoksiantoa, prosessi kestää ensimmäisestä vuokran laiminlyönnistä lyhyimmilläänkin 3 – 4 kuukautta, mutta usein vuokranantaja ei saata asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi ensimmäisestä laiminlyönnistä. Ei ole tavatonta, että vuokria on laiminlyöty useita kuukausia, ennen kuin asia on saatettu tuomioistuimen käsiteltäväksi.

²⁵ KKO 2015:76

²⁶ Tuomioistuinten työtilasto 2017

Rikosasiassa asianomistajalle tilanne on usein ainutkertainen. Joutuminen rikoksen uhriksi jo sinällään voi aiheuttaa voimakkaita tunnetiloja, varsinkin jos rikoksella on loukattu henkilökohtaista koskemattomuutta tai kotirauhaa. Väkivaltarikokset ja murtovarkaudet omaan kotiin voivat aiheuttaa voimakkaita pelkotiloja, joista selviytymiseen asian mahdollisimman ripeällä käsittelyllä voidaan vaikuttaa. Rikosasioiden keskimääräinen ratkaisuaika vuonna 2017 ratkaistuissa asioissa oli valtakunnallisesti 4,2 kuukautta.²⁷ Ratkaisuaajalla tarkoitetaan sitä aikaa, joka alkaa, kun asia saapuu tuomioistuimeen vireille. Esitutkintaan ja syyteharjintaan käytetty aika tulee vielä lisäksi. Aiheutuneista taloudellisista vahingoista asianomistaja saa korvauksen usein vakuutusyhtiöstä, edellyttäen että vakuutus on olemassa, mutta kärsimys- ja haittakorvauksiin tarvitaan tuomioistuimen ratkaisu. Vaikka korvausta ei vastaajalta usein saakaan, on tuomioistuimen ratkaisu edellytys sille, että korvausta voidaan hakea Valtiokonttorista rikosvahinkolain perusteella.²⁸ Valtiokonttorilta ei kuitenkaan saa korvausta kaikenkattavissa asioissa,

Rikosasioissa asianosaiset eivät välttämättä tiedä tai ymmärrä, kuinka prosessi etenee ja mitä toimenpiteitä asianosaiselta edellytetään. Tiedoksiantotilanteessa kokemukseni mukaan erityisesti todistajaksi kutsuttavilla voi olla vaikeuksia ymmärtää kutsun velvoittavuutta ja kutsun noudattamatta jättämisestä aiheutuvia mahdollisia seuraamuksia. Tiedoksiantotilanteessa on osattava tarpeen tullen selvittää ja perustella asiakkaalle hänen osuutensa merkitys prosessin etenemiselle ja myös sillä, että kyseessä on kansalaisvelvollisuus.

4.2 Vastaaja

Summaarisissa riita-asioissa asia voidaan ratkaista yksipuolisella tuomiolla kantajan vaatimusten mukaan, ellei vastaaja anna määräajassa kirjallista vastausta, jossa perustellen kiistää kantajan vaatimukset perusteeltaan ja/tai määrältään.

²⁷ Tuomioistuinten työtilasto 2017

²⁸ http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Kansalaisille_ja_yhteisoille/Korvaukset_ja_etuisuudet/Rikosvahingot

Vastaajalle voi kertyä vireille yhtä aikaa useita riita-asioita tai useampia riita-asioita pidemmän ajan kuluessa. Vastaaja on näissä tilanteissa usein kadottanut taloudellisen asioidensa hallinnan ja on turvautunut arjen hankinnoissa pikaluottoihin ja vähittäiskaupassa tililuottoihin ja osamaksuihin. Kun velkaantuminen on kasvanut liian suureksi, kiinnostus ja jaksaminen asioiden hoitamiseksi on kadonnut.

Vastaajan kannalta on myös ongelmallista eräiden luotonantajien epäselvät luottoehdot, joiden takia luoton kustannukset saattavat nousta kohtuuttoman suureksi. Helsingin Sanomien artikkelissa 5.3.2018 kerrottiin, kuinka eräät käräjäoikeudet ovat kohtuullistaneet erityisesti viivästyskoron osalta kantajan vaatimuksia.²⁹ Viivästyskorkoa koskeva sopimusehto on kirjattava kulutusluottosopimukseen. Korkolain 2.1 §:n mukaan viivästyskoron enimmäismäärä on 7 prosenttiyksikköä yli vahvistetun viitekoron. Artikkelissa kerrotaan, että kulutusluotoille on sopimusehdoissa määritely jopa 118 % viivästyskorko. Korkealle viivästyskorolle on ollut perusteena samaisen korkolain 2§:n toinen momentti, jossa todetaan: ”Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.” Korkein oikeus on antanut asiassa ratkaisun, jossa kyseinen viivästyskorkovaatimus on voitu tutkia viran puolesta, vaikka vastaaja ei ole asiassa antanut vastausta tai kiistänyt kantajan vaatimuksia miltei osin. Keskeistä on ollut se, että sopimusehdot ovat olleet epäselvät ja luottoehdot ovat johtaneet kohtuuttomaan tilanteeseen velallisen kannalta.³⁰

Koska summaarisissa riita-asioissa ratkaisu annetaan lähes aina tutkimatta kantajan vaatimusten mukaisesti, syntyy myös tilanteita, joissa yksipuolinen tuomio kantajan hyväksi annetaan epäselvien ehtojen perusteella. Kanteesta voi saada myös käsityksen, että saatava olisi jo ehtinyt vanhentua, mutta ellei vastaaja anna asiassa vastausta, kanne ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla kantajan hyväksi.

²⁹ Helsingin Sanomat 5.3.2018

³⁰ KKO 2015:60

Liitteissä 2, 3 ja 4 esitetään kolme esimerkkiä summaarisista velkomuskanteista, jotka ovat tulleet vireille Pirkanmaan käräjäoikeuteen kevään 2018 aikana.³¹ Kaikissa asioissa kantajana on ammattimaista perintätoimintaa harjoittava yhtiö. Esimerkkejä ei ole erityisesti etsitty, vaan ne ovat valikoituneet tultuaan esille haastamistilanteissa lopputyön tekemisen aikana.

Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/1371 (liite 2) on tullut vireille 14.1.2018. Kantaja vaatii vastaajalta kolmea laskusaatavaa, jotka ovat erääntyneet 3.12.1998, 5.2.1999 ja 6.4.1999. Vaadittava kokonaissuoritus on 1175,16 euroa, joka muodostuu erääntyneistä pääomista yhteensä 324,71 euroa, korkosaatavista yhteensä 564,95 euroa, kuluista 140,50 euroa sekä oikeudenkäyntikuluista 145 euroa.

Pääomalle vaaditaan lisäksi korkolain mukaista viivästyskorkoa asian vireille tulopäivästä lukien ja perintäkuluille sekä oikeudenkäyntikuluille asian ratkaisupäivästä lukien.

Kanteessa todetaan, että saatavien vanhentuminen on katkaistu muistuttamalla saatavista säännöllisesti alle kolmen vuoden välein. Kanteessa yksilöidään ainoastaan ne vapaaehtoisen perinnän toimenpiteet (9 kpl), joista kantajalla on vaatimus kustannuksista. Ensimmäinen maksuvaatimus on päivätty kantajan mukaan 3.5.2005, 5 v 5 kk viimeisen erääntyneen pääoman jälkeen. Viimeinen maksuvaatimus on päivätty kantajan mukaan 11.2.2014, 3 v 11 kk ennen kanteen vireille tuloa. Väite vanhentumisen katkaisusta on ristiriidassa kanteessa yksilöityjen toimenpiteiden kanssa. Kanteessa vaadittujen perimismaksujen 140,50 euroa ja kanteessa eriteltyjen perintätoimien 101,00 euroa välillä on ristiriita.

Asia E 18/8349 (liite 3) tuli vireille Pirkanmaan käräjäoikeuteen 9.3.2018. Kanteessa on esitetty vaatimuksia yhdeksää eri pääomaa kohtaan. Kaksi vanhinta erääntynyttä kauppahintasaatavaa ovat erääntynyt 26.8.1990. Kyseisiä saatavia koskevasta haastehakemuksessa eritellyistä perintätoimista kolme ensimmäistä maksuvaatimusta on tehty vuonna 1991 ja seuraava vasta vuonna 1999 yli kah-

³¹ Pirkanmaan käräjäoikeuden Tuomas-tietojärjestelmä

deksan vuotta edellisestä maksuvaatimuksesta. Huomattavaa on myös, että molemmat kauppahintasaatavat ovat syntyneet samasta paikasta tehdyistä postimyyntiostoista. Voitaneen olettaa, että saatavat on tehty samalla tilauksella, koska laskusaatavien eräpäivä on ollut sama. Silti molemmille saatavista vaaditaan perintäkuluja erillisistä maksuvaatimuksista. Kahdesta vanhimmasta saatavasta molemmista on lähetetty kummastakin erikseen 19 (yhdeksäntoista) maksuvaatimusta. Maksuvaatimusten lähettämispäivä on ollut identtinen.

Samassa asiassa on myös vuonna 2008 erääntyneiden sähkölaskujen maksuvaatimusten kohdalla yli kolmen vuoden tauko vuosien 2011 ja 2014 aikana.

Vaadittavat erääntyneet saatavat asiassa ovat yhteensä 1080,19 euroa, kertyneet korot 1207,35 euroa, perintäkulut 1108,56 euroa ja oikeudenkäyntikulut 175,00 euroa.

Kolmannessa esimerkissä asia E 19/9153 (liite 4) on tullut vireille 19.3.2018. Alkuperäinen saatava on syntynyt postimyyntiostoksesta. Se on erääntynyt 19.3.2005 ja on pääomaltaan 58,00 euroa. Perintäkuluja on kertynyt vuodesta 2005 lukien yhdestätoista maksuvaatimuksesta yhteensä 187,45 euroa. Oikeudenkäyntikulut ovat 115,00 euroa.

Kymmenen ensimmäistä maksuvaatimusta on lähetetty vuosien 2005 ja 2006 aikana. Kahden viimeisen maksuvaatimuksen välillä on yli kolme vuotta (29.9.2006 – 11.1.2010) ja viimeisen maksumuistutuksen ja vireille tulopäivän väliin on jäänyt yli 8 vuotta.

Niin kuin on todettu, summaarinen riita-asia ratkaistaan käytännössä aina asiaa tutkimatta sen enempää kuin summaarisesti. Vastaajan oikeusturvan kannalta tilanne on ongelmallinen, kun perinnässä on edellä esitettyjen esimerkkien kaltaisia asioita, joissa vanhimmat vaatimukset ovat erääntyneet edellisellä vuosituhanella. Saatavien aiheellisuutta ei käytännössä ole enää mahdollista selvittää. Intressin ollessa satoja tai enintään tuhansia euroja, vastaajat usein toteavat, että saatavat voi heidän puolestaan siirtää ulosottoon saman tien, koska ulosottovelkaa on saattanut kertyä jo aiemmin ja velallisella saattaa olla useita maksuhäi-

riömerkintöjä. Velallinen harvoin kiistää saatavan perustetta sinällään, mutta vaadittavien määrien suhteen asiaa on vaikea tarkastaa. Velkojen vanhentumislain 18 §:n mukaan velan vanhentumista ei myöskään tutkita tuomioistuimessa, ellei asiasta esitetä väitettä.

Koska velka voi palautua ulosotosta takaisin velkojalle perittäväksi silloin, kun ulosotolle on olemassa este, tai ulosottoviranomainen toteaa velallisen varattomaksi, eli hänellä ei ole tuloa tai omaisuutta, josta ulosmittaus voidaan toimittaa.³² Velkoja voi jatkaa tällaisen velan perintää ja siirtää sen myöhemmin uudelleen ulosottoon perittäväksi ehkä useidenkin vapaaehtoisten perintätoimien jälkeen.

Ulosottoviranomaisen tulee ulosottokaaren 2:1 §:n mukaan ottaa virkansa puolesta huomioon velan vanhentuminen. Yksipuolisella tuomiolla ulosottoon siirtyneet saatava tarkistetaan ulosottooperusteeltaan, ja asianosaisilta pyydetään tarvittaessa selvitys, jos vanhentumisen suhteen on epäselvyyttä.³³

Rikosasian tiedoksiantomenettelyssä ei ole oikeusturvan kannalta ongelmia sen suhteen, että asia päättyisi tuomioistuimen ratkaistavaksi ilman, että asianosaiset olisivat saaneet henkilökohtaisesti tiedon asian käsittelystä, koska rikosasiassa haaste on toimitettava vastaajalle käytännöllisesti katsoen aina henkilökohtaisesti. Myös muiden asianosaisten asiakirjat kuten kutsut, käsittelyilmoitukset ja kirjallisten vaatimusten toimittamispyynnöt annetaan tiedoksi henkilökohtaisesti, mutta tiedoksianto on sikäli helpompaa, että näissä myös puhelintiedoksianto on mahdollinen. Tiedoksiantotapahtuman merkitystä ei voi kuitenkaan rikosasiassaakaan väheksyä, vaikka asiakirja toimitettaisiin henkilökohtaisesti ja voidaan olla vakuuttuneita siitä, että asianosaisella on asiakirjat hallussaan. Esimerkiksi rikosasian kirjalliseen menettelyyn liittyvän haasteen tiedoksiantoon on syytä kiinnittää huomiota. Kirjallinen menettely edellyttää vastaajan suostumusta. Vastaaja päivää ja allekirjoittaa suostumuslomakkeen joko haastamisen yhteydessä tai toimittaa suostumuksensa käräjäoikeuteen haasteessa ilmoitettuun määräpäivään mennessä. Vastaajalle on hyvin selvitettävä suostumuksen merkitys, sillä vastaaja luopuu oikeudestaan oikeudenkäyntiin ja tunnustaa menetelleensä haastehakemuksessa mainitulla tavalla. Samalla vastaajalle on selvitettävä, että hänellä on mahdollisuus perua suostumuksensa ja mihin mennessä sekä miten peruutus

³² <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velkojanulosotossa/ulosotonvireillaolonpaattyminen.html>

³³ Puhelinhaastattelu Ahola – Kihlakunnan ulosottomies Teemu Montonen, 17.4.2018

on tehtävä.³⁴ Vaikka haastemiehen näkökulmasta puhutaan tiedoksiannosta ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa puhutaan tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä, oikeusturvan kannalta tulee ymmärtää, että tiedoksiannon tulee tapahtua niin ymmärrettävästi, että myös tiedoksisaanti tapahtuu.

Summaaristen asioiden keskittämistä käsittelevissä lausunnoissa ovat tuomioistuimet korostaneet, että tiedoksiannon muuttuminen todisteellisesta tiedoksiannosta tavalliseksi tiedoksiannoksi olisi ristiriidassa perustuslain kanssa. Tiedoksiantotapahtumien yhteydessä tekemäni suppean kyselytutkimuksen perusteella vastaajat eivät näe ongelmaa yhtä suurena. Suurin osa vastaajista (yli 90 %) on sitä mieltä, että velkoja voisi siirtää saatavan ulosottoon ilman tuomioistuimen ratkaisua.

4.3 Tiedoksiannot hallintoasioissa

Kaikkien kansalaisten oikeusturvaa enemmän kuin tuomioistuimen tiedoksi annettavat asiat koskettavat valtion ja kunnallisten viranomaisten tekemät päätökset ja ratkaisut. Niiden tiedoksiannosta on säädetty hallintolaissa ja kunnallilaissa.

Hallintoasioissa todisteellista tiedoksiantoa käytetään yleensä velvoittavien päätösten tiedoksiannossa, joissa tiedoksiannosta alkaa kulua jokin määräaika tai tiedoksiannon vastaanottajalle annetaan jokin velvoite.³⁵ Todisteellisena tiedoksiantona käytetään ensisijaisesti postitiedoksiantoa saantitodistuksella. Mikäli tiedoksi annettava asiakirjaa palautuu ilman vastaanottotodistusta, asiasta tehdään tiedoksiantopyyntö haastemiehelle. Myös hallintoasioissa voidaan tehdä sijaistiedoksianto, joka täyttää vaatimukset todisteellisesta tiedoksiannosta. Hallintolain mukainen sijaistiedoksianto eroaa oikeudenkäymiskaaren 11 luvun mukaisesta sijaistiedoksiannosta siten, että sijaistiedoksiannon tekeminen ei edellytä välttelyn toteamista, vaan siihen riittää, että vastaanottajaa on yritetty tavoitella siinä onnistumatta. Tiedoksi annettavat asiakirjat voidaan hallintolain 61 § mukaan luovuttaa:

³⁴ Frände ym 2016 Kappale XI 2.

³⁵ Tiedoksiantokäsikirja, 78

- vastaanottajan kanssa samassa taloudessa asuvalle 15 vuotta täyttäneelle henkilölle,
- vastaanottajan työnantajalle tai työnantajan edustajalle,
- jos vastaanottaja harjoittaa elinkeinoa pysyvässä toimipaikassa, tämän yrityksen palveluksessa olevalle henkilölle; taikka
- vastaanottajana olevan yhtiön tai säätiön palveluksessa olevalle toimihenkilölle.

Asiakirjat voidaan luovuttaa suljetussa kuoressa vain edellä mainittujen suostumuksella. Haastemiehen on voitava olettaa, että tiedoksiannon vastaanottaja varmuudella saa asiakirjat haltuunsa määräajan kuluessa. Sille, jolle asiakirjat sijaitiedoksiannossa luovutetaan, tulee ilmoittaa mahdollisesta korvausvelvollisuudesta, mikäli hän laiminlyö asiakirjojen edelleen toimittamisen. Edellä mainittu ilmoitus on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan. Käytännössä kyseinen ilmoitus on myös liimattu asiakirjat sisältävään kuoreen, jotta asia varmasti on asiakirjat vastaanottaneen henkilön tiedossa.

Hallintolain mukaista sijaistiedoksiantoa voidaan pitää luotettavampana tapana saattaa asia tiedoksi tiedoksiannon vastaanottajalle kuin oikeudenkäymiskaaren mukaista sijaistiedoksiantoa, sillä hänellä, jolle asiakirjat todellisuudessa luovutetaan, tulee olla käsitys siitä, että hänellä on mahdollisuus luovuttaa asiakirjat tiedoksiannon kohteelle.

4.4 Yksityiset tiedoksiannot

Ulkopuolisten yksityisten toimeksiantajien tiedoksiantopyynnöt koskevat useimmiten asumiseen liittyviä tiedoksiantoja kuten varoituksia, vuokrasopimuksen irtisanomisia ja purkamisia sekä huoneiston hallintaan ottoon liittyviä päätöksiä. Myös konkurssiuhkaiset maksukehotukset ovat suhteellisen iso asiakokonaisuus, joita annetaan tiedoksi todisteellisesti.

Asumiseen liittyvissä varoituksissa kyse on joko erääntyneistä vuokra- tai vastikesaatavista, huoneistossa vietettävästä häiritsevästä elämästä tai huoneiston

huonosta kunnossapidosta. Mikäli kantaja tai toimeksiantaja haluaa purkaa vuokrasopimuksen huoneenvuokralain perusteella, on vuokralaiselle pääsääntöisesti ensin annettava kirjallinen varoitus todisteellisesti tiedoksi, jotta tällä on mahdollisuus korjata sopimuksen vastainen menettely. (AHVL 62 § ja LHVL 49 §) Samoin asunto-osakeyhtiön on asunto-osakeyhtiölain 8:3 § mukaan ennen huoneiston haltuunottoa annettava varoitus todisteellisesti tiedoksi.

5 TUTKIMUS VASTAAJIEN KÄSITYKSESTÄ OIKEUSTURVAN TOTEUTUMISESTA TIEDOKSIANNOSSA

5.1 Taustaa

Oikeusministeriön selvityksessä summaaristen riita-asioiden keskittämiseksi asiaa on tutkittu erityisesti viranomaisnäkökulmasta. Tavoitteena on ollut tehokkuuden ja taloudellisuuden lisääminen, kuitenkin niin, että mahdolliset oikeusturvaan kohdistuvat heikennykset olisivat hyväksyttävissä.

Oikeusministeriön lausuntopyyntöjen vastauksissa oltiin sitä mieltä, että oikeusturvaa koskevat heikennykset ovat niin merkittäviä ja perustuslain vastaisia, ettei niitä tulisi hyväksyä. Halusin kuitenkin saada käsityksen siitä, kuinka tiedoksianto koskeva oikeusturva koetaan vastaajien ja muiden asianosaisten taholta. Viiden vuoden haastemieskokemuksella olen itse päätenyt ajattelemaan myös siten, että tuomioistuimen tai viranomaisen on hyvä huolehtia erityisesti vastaajien oikeusturvasta, koska he ovat monessa suhteessa heikommassa asemassa kantajaan nähden erityisesti summaarisissa riita-asioissa.

Tein 10/2018 – 3/2019 välisenä aikana tiedoksiantotapahtumien yhteydessä suppean kyselytutkimuksen, jossa selvitin vastaajien näkemystä siitä, kuinka hyvin he ovat selvillä siitä, mistä riitahaasteessa on kyse ja voisiko heidän mielestään tiedoksiantotapoja keventää oikeusturvaa vaarantamatta.

5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston kerääminen

Valitsin tutkimustavaksi strukturoidun haastattelun, koska halusin saada tilastollista tietoa arvioinnin perusteeksi. Strukturoidun haastattelun tulokset ovat helposti esitettävissä numeraalisessa muodossa.³⁶ Kysymykset ovat tarkoituksellisesti yksinkertaisia ja vastausvaihtoehtojen määrä rajattu vaihtoehtoihin kyllä ja ei. Kyselytutkimus oli helppo ja nopea toteuttaa päivittäisten asiakaskontaktien

³⁶ <https://oppiapu.wordpress.com/metelmat/haastattelut/>

aikana. Olettamuksena oli, että postikyselyllä vastaavaan määrään vastauksia ei tulla pääsemään kyselyn kohderyhmässä.

Ilmoitin tiedoksiannon jälkeen tekeväni Tampereen ammattikorkeakoululle lopputyötä todisteellisesta tiedoksiannosta ja tiedustelin mahdollisuudesta vastata kyselyyn. Vastaukset taltioitaisiin nimettöminä, eikä niitä yhdistetä tiedoksi annettuun asiaan. Haastattelututkimus asiakaskontaktin yhteydessä oli myös tehokas tapa saada riittävästi vastauksia johtopäätöksiä varten.³⁷ Vastauksia pyydettiin 112 vastaajalta.

Haastattelukysymykset ja vastaukset ovat liitteessä 5. Kysymyksistä kuusi käsiteli summaarisia riita-asioita ja yksi lievien rikosasioiden haasteeseen liittyvää tiedoksiantoa. Vastaajien kanssa myös keskusteltiin yleisesti summaarisen riita-asian prosessista.

5.3 Tutkimustulosten luotettavuus

Kaikki 112 vastaajaa, joille pyyntö kyselyyn osallistumisesta tehtiin, suostuivat vastaamaan kysymyksiin. Otos on pieni, sillä jos sitä vertaa vireille tulleisiin asioihin (n. 37000 vuonna 2017), otanta vastaa noin 0,3 % osuutta vireille tulleista asioista.³⁸ Otoksen pienuus heikentää tulosten luotettavuutta.

Vastausvaihtoehtojen rajaus saattaa johtaa siihen, että vastaajat helpommin miettivät, minkälaista vastausta heiltä odotetaan, ja saattaa siksi vääristää tulosta.³⁹

Otoksessa ei ole myöskään huomioitu sen koostumusta verrattuna perusjoukkoon, vaan vastaajat ovat valikoituneet sen mukaan, kuka on tavoitettu puhelimitse.⁴⁰

³⁷ Hirsijärvi ym 2009, 206

³⁸ Tuomioistuinten työtilastot 2017

³⁹ Hirsijärvi ym, 2009 203

⁴⁰ Heikkilä 2014, 12

5.4 Kyselyn tulokset

Kyselyn osoitti, että vastaajien mielestä tiedoksiantotavalla ei ole merkitystä oikeusturvan kannalta. Kyselyn perusteella voitaneen tulkita, että oikeusministeriön julkaisussa ”Riidattomien velkomusasioiden käsittelyn keskittäminen”⁴¹ esitetyt kannanotot esimerkiksi siitä, että velallinen on tietoinen perinnän kohteena olevasta saatavasta ja siihen kohdistuvista perintätoimista pitävät paikkaansa. Vastaajista valtaosa oli myös sitä mieltä, että puhelin- ja tavallinen postitiedoksianto ovat riittäviä tiedoksiantotapoja summaarisessa riita-asiassa.

Kyselyssä esitetyt kysymykset ja niiden vastausjakaumat ovat seuraavassa.

”Olitko tietoinen velan määrästä ja perusteesta ennen haastemiehen yhteydenottoa?”

Noin 90 prosenttia vastaajista ilmoitti olleensa tietoinen saatavan määrästä ja perusteesta. Osa oli saanut asian tietoonsa aiemmin lähetetystä haasteesta, mutta eivät olleet palauttaneet vastaanottotodistusta, joten asia oli siirtynyt haastemiehelle tiedoksi annettavaksi. Noin 10 prosenttia vastaajista ei ollut täysin varma saatavan määrästä ja perusteesta, koska heillä on tai on ollut useampia saatavia perinnässä. Parin vastaajan kohdalla velka oli niin vanha, että he eivät muistaneet lainkaan kyseistä asiaa, mutta eivät myöskään kyseenalaistaneet sitä.

⁴¹ Oikeusministeriö, Lausuntoja ja selvityksiä 2007:5, 12

”Tiesitkö, että maksamaton velka voidaan periä ulosoton kautta ja että siitä aiheutuu maksuhäiriömerkintä?”

Kaikki vastaajat kertoivat tienneensä, että maksamaton saatava jossain vaiheessa siirtyy ulosottoon. Eräille vastaajista oli uusi asia, että saatavista tulee ulosottokelpoisia vasta tuomioistuimen ratkaisun jälkeen. Asiassa voi aiheuttaa epätietoisuutta se, että eräät maksut kuten verot ja tietyt vakuutukset ovat suoraan ulosottokelpoisia ilman tuomioistuimen päätöstä. Se että yksipuolinen tuomio on täytäntöönpanokelpoinen, ei tarkoita, että se olisi vielä lainvoimainen.⁴²

”Riittäisikö Sinulle, että haaste riita-asiassa ja tieto mahdollisuudesta vaikuttaa asiaan annetaan tiedoksi puhelimitse tai tavallisella kirjeellä?”

Lähes kaikki vastaajat pitivät puhelintiedoksiantoa tai tavallisella kirjeellä lähetettyä tiedoksiantoa riittävänä. Muutama vastaaja piti postin nykyistä luotettavuutta sen verran heikkona, että postitiedoksiantoa ei voi pitää todisteellisena tiedoksiantona.

”Sopisiko Sinulle, että velkoja voisi siirtää saatavan ulosottoon ilman tuomioistuimen päätöstä, kunhan saat asiasta tiedon ennen ulosoton alkamista?”

Noin 80 prosenttia vastaajista ei nähnyt estettä sille, että asia siirtyisi suoraan ulosottoon. Useimmiten vastaajat perustelivat vastaustaan sillä, että silloin jäävät ainakin oikeudenkäyntikulut pois. Noin 15 % vastaajista piti hyvänä, että tuomioistuin antaa asiassa ratkaisun, vaikka lähtökohtaisesti asia ratkaistaan tutkimatta. Noin viidellä prosentilla ei ollut kantaa asiaan.

⁴² Tiedoksiantokäsikirja, s. 66

”Tiedätkö, mikä ero on oikeudellisella perinnällä ja vapaaehtoisella perinnällä?”

Vain noin puolet vastaajista tunnisti käsitteinä eron oikeudellisen ja vapaaehtoisesta perinnän välillä. Valtaosa ei tiennyt mahdollisuudesta pyytää kuluttajasaatavan perinnän keskeyttämistä ja sen siirtämistä oikeudelliseen perintään.

”Onko takaisinsaanti mielestäsi riittävä oikeusturvakeino velkomusasiassa?”

Vain noin 30 prosenttia vastaajista tiesi auttavasti mitä takaisinsaannilla tarkoitetaan. Selvitettyäni vastaajille, mitä takaisinsaannilla tarkoitetaan, lähes kaikki pitivät sitä riittävänä oikeusturvakeinona. Vain yksi vastaajista ei osannut ottaa asiaan kantaa.

”Voisiko mielestäsi haasteen antaa tiedoksi puhelimitse lievissä rikosasioissa (näpistykset, lievät pahoinpitelyt, liikennerikkomukset vast.), jos seuraamukseksi vaaditaan enintään sakkorangaistusta?”

Noin 75 prosenttia vastaajista katsoi, että puhelintiedoksianto on riittävä haasteen tiedoksiantotapa. Myönteistä kantaa perusteltiin pääasiassa kustannustehokkuudella ja lisäksi edellytettiin, että tiedoksiannon yhteydessä saadaan riittävä varmuus tiedoksiannon vastaanottajan henkilöllisyydestä. Osa vastaajista edellytti, että, vastaaja voi hakea tuomioistuimen ratkaisuun peruutuksen ja vaatia uutta käsittelyä, jos voidaan osoittaa tiedoksiannossa tapahtuneen sellaisen virheen, että tiedoksiantoa ei ole voitu katsoa tapahtuneeksi.

Mielestäni vastaukset tukevat sitä, että tiedoksiantotapoja voidaan keventää erityisesti summaarisissa riita-asioissa ja voitaisiin siirtyä esimerkiksi postitiedoksiantoon. Summaarisissa asioissa vastaajina olevat eivät näe asiassa oikeusturvan kannalta ongelmaa. Viranomaisten puolelta todisteellisen tiedoksiantotavan keventämisen oikeusturvaan aiheuttamaa heikennystä voisi kompensoida esimerkiksi mietinnössä esitetyllä tavalla takaisinsaantiaikaa pidentämällä ja erityi-

sesti maksuhäiriömerkinnän myöhentämisellä. Maksuhäiriömerkinnällä on nykyään suuri vaikutus kansalaisten arkielämään, joka ylivelkaantuneilla on muutenkin hankalaa. Jo pelkkä puhelin- tai internetliittymän hankkiminen voi olla mahdollonta maksuhäiriömerkinnän saaneelle henkilölle. Kuitenkin monissa viranomais-, pankki- ja kuluttajapalveluissa asioiminen on käytännöllisesti katsoen mahdollonta tai ainakin erittäin hankalaa ilman verkkoasiointimahdollisuutta. Toisaalta samoille henkilöille voi kertyä useita velkomushaasteita, jolloin maksuhäiriömerkintä on jo olemassa, joten heille asialla ei ole niin suurta merkitystä.

Useimmat vastaajat olivat sitä mieltä, että ongelma summaarisissa asioissa ei ole tiedoksiantomenettelyssä, vaan suurimman ongelman aiheuttavat kohtuuttomaksi muodostuvat perintäkulut, jotka voivat olla moninkertaiset alkuperäiseen pääomaan verrattuna.

6 KÄYNNISSÄ OLEVIEN UUDISTUSTEN VAIKUTUKSET

6.1 Summaaristen asioiden keskittäminen

Hallituksen esityksessä 190/2017 summaaristen asioiden käsittely keskitetään yhdeksään käräjäoikeuteen siten, että kussakin hovioikeuspiirissä on vähintään yksi summaarisia asioita käsittelevä käräjäoikeus. Tämä merkitsee asiamäärien merkittävää kasvua summaarisia asioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Esimerkiksi Pirkanmaan käräjäoikeudessa summaaristen asioiden määrä kasvaa noin 50 % Satakunnan käräjäoikeuden tuomiopiirin summaaristen asioiden siirtymässä Pirkanmaan käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Vuonna 2016 Pirkanmaan käräjäoikeudessa ratkaistiin noin 31 000 summaarista asiaa, kun Samaan aikaan satakunnan käräjäoikeudessa ratkaistiin reilut 16 000 asiaa.

Samassa hallituksen esityksessä esitetään oikeudenkäymiskaaren muuttamista siten, että puhelintiedoksianto olisi mahdollista myös muissa summaarisissa asioissa, kuin tietyn määräästä saatavaa koskevassa asiassa. Tällaisia asioita olisivat esimerkiksi hallinnan palautus ja häätö. Häädöt ovat suurin summaaristen asioiden ryhmä velkojen jälkeen ja usein häätöä haetaan nimenomaan maksamattomien vuokrasaatavien hakemisen yhteydessä. Häätöjä toki haetaan myös huoneenvuokralain 61 ja 62 §§ muidenkin kohtien, kuin vuokranmaksun laiminlyönnin perusteella, mutta nämä tapaukset ovat varsin harvinaisia. Samoin joissakin harvoissa tapauksissa kantaja hakee ensin yksipuolisen tuomion vuokrasaatavasta ja vasta tämän jälkeen erikseen häätöä.

Summaarisia asioita tuli Pirkanmaan käräjäoikeudessa vuonna 2017 vireille 37161 kappaletta. Samana vuonna Pirkanmaan käräjäoikeuden haastemiehet antoivat tiedoksi 42390 asiaa.⁴³ Keskimäärin tämä tarkoittaa noin 2000 tiedoksiantoa jokaista haastemiestä kohti. Näistä annettiin tiedoksi puhelintiedoksiantona 25782 kappaletta, joka on 60,8 % kaikista tiedoksi annetuista asioista. Mikäli Satakunnan käräjäoikeudesta siirtyy noin 16000 summaarista asiaa tiedoksiantoon, voitaneen olettaa, että vastaanottotodistuksella saadaan asia annettua tiedoksi

⁴³ Pirkanmaan käräjäoikeuden haastepäiväkirja

vastaajalle noin 4000 kertaa, loppujen siirtyessä haastemiestiedoksiantoon. Tarkkaa tilastoa siitä, kuinka paljon vastaanottotodistuksia palautuu, ei järjestelmistä saa, mutta Pirkanmaan kärjäoikeuden summaarisia asioita käsittelevien kärjäsihteerien arvio on, että noin neljännes lähetetyistä vastaanottotodistuksista palautuu. Jatkossa jos samalle asiakkaalle tulee uusi asia vireille, ja aiemmin vastaanottotodistus ei ole palautunut, sihteerit siirtävät asiat suoraan haastemiehille tiedoksi annettavaksi.

Puhelintiedoksianto mielletään yksinkertaiseksi ja tehokkaaksi tiedoksiantotavaksi, mitä se toki onkin, mutta tiedoksiannot eivät toteudu puhelimitse jokaisella soitolla, vaan ajoittain puhelintiedoksiannoksi tilastoituvassa tiedoksiannossa haastemiehen joutuu tekemään useita toimenpiteitä ja tiedoksiantoyrityksiä, ennen kuin asia on saatu annettua vastaajalle tiedoksi.

Tein vuoden 2017 maaliskuulta osaltani yhteenvedon puhelintiedoksiantojen toteutumisesta ja yhteydenottomääristä ennen tiedoksiannon tapahtumista. Yhteenvedo on esitetty liitteessä 1. Maaliskuussa tilastoimistani tiedoksiannoista annoin puhelimitse tiedoksi 86 kappaletta. Näistä rikosasioita oli 22 kappaletta. Rikosasiassa puhelimitse voidaan vastaajalle antaa tiedoksi kutsu istuntoon sen jälkeen, kun hänet on aiemmin haastettu samassa asiassa sekä muut asiaan liittyvät asiakirjat kuten esimerkiksi asianomistajan korvausvaatimukset. Asianomistajalle ja todistajalle tiedoksi annettavat asiakirjat voidaan antaa käytännöllisesti katsoen aina puhelimitse. Noin kolmannes edellä mainituista tiedoksiannoista (32 kappaletta), saatiin annettua tiedoksi ensimmäisellä soitolla käytettävissä olevaan numeroon. Kaksi kolmasosaa puhelimitse tiedoksi annetuista tiedoksiannoista edellytti lisätöitä kuten uusia soittoyrityksiä, tekstiviestejä, kirjeitse lähetettyjä yhteydenottopyyntöjä ja kun edellä mainitut eivät olleet tuottaneet tulosta, kolmessa tapauksessa (4 tiedoksiantoa) jouduin käymään henkilökohtaisesti viemässä yhteydenottopyynnön vastaajan kotiosoitteeseen. Aika ajoin on käynyt sitten, että haastemies on tehnyt asiassa sijaistiedoksiantoa varten merkinnät tiedoksiantotodistukseen, kirjannut välttelyn toteamiseksi vaadittavat toimenpiteet sekä laatinut ilmoituksen vastaajalle sijaistiedoksiannosta. Tässä vaiheessa vastaaja on viimein soittanut haastemiehelle ja asia on annettu tiedoksi puhelimesta. Nämäkin tiedoksiannot tilastoituvat puhelintiedoksiantona, vaikka tiedoksiannon

eteen on jouduttu tekemään sijaistiedoksiantoa edellyttämät toimenpiteet välttelyperusteella.

Hallituksen esityksessä ei sen sijaan esitetä postitiedoksiannon käyttöönottoa, jota esitettiin Oikeusministeriön julkaisussa 52/2014.⁴⁴ Julkaisu on selvitystyö, jossa tarkasteltiin summaaristen asioiden siirtämistä käräjäoikeuksista ulosottoviranomaiselle. Selvityksessä postitiedoksiannon, eli tiedoksiannon lähettäminen tavallisella kirjeellä, ei katsottu heikentävän velallisen oikeusturvaa merkittävästi. Lisäksi postitiedoksiannon heikentämää oikeusturvaa lisättäisiin takaisinsaantiaikaa pidentämällä ja myöhentämällä maksuhäiriömerkinnän syntymistä. Selvityksen mukaan tiedoksiantoa on kehitettävä edelleen, olipa summaaristen käsittelypaikka jatkossa mikä tahansa.

Selvitysmiesten pyytämässä lausunnoissa summaaristen riita-asioiden ja tiedoksiannon kehittämiseen mielipiteet jakautuivat yllättävän paljon.⁴⁵ Tiedoksiantojen kehittämisen suhteen oltiin yhtä mieltä siitä, että tiedoksiantoa tulee kehittää, mutta todisteellisen tiedoksiannon merkitystä oikeusturvan kannalta haluttiin korostaa.

Monissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, kuinka paljon työllistävä vaihe summaaristen prosessissa nimenomaan tiedoksianto on. Postitiedoksiannon käyttöönotolla saataisiin prosessia nopeutettua ja pienennettyä tiedoksiantoon käytettyjä henkilötyövuosia. Korkeimman oikeuden lausunnossa korostetaan kuitenkin asian perustuslaillista puolta. Korkein oikeus toteaa, että todisteellisessa tiedoksiannossa on kyse vastaajan oikeussuojan kannalta keskeisestä periaatteesta ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin perusedellytyksestä.⁴⁶ Korkein oikeus on ratkaisussaan 29/2015, joka koskee velan vanhentumisen katkaisua, perustelujen kohdassa 15 todennut, että kaksi perättäistä tavallista kirjettä siirtää todistustaakan vastaanottajalle siitä, että hänellä ei ole ollut mahdollisuutta saada

⁴⁴ Työryhmä esitti, että tavallinen postitiedoksianto otetaan käyttöön ja kansalaisen asiointitiliä aletaan hyödyntää summaarisissa velkomusasioissa enintään 1000 euron suuruisen pääoma-vaatimusten osalta.

⁴⁵ Summaaristen riita-asioiden kehittämistä koskevan selvitystyön lausuntotiivistelmässä on esitetty annettujen lausuntojen pääpiirteinen sisältö. Lausunnoissa on asetettu tukemaan sekä summaaristen asioiden siirtoa ulosottoviranomaiselle, että nykyisen järjestelmän säilyttämistä kuin myöskin käsittelyn keskittämistä muutamaani käräjäoikeuksiin.

⁴⁶ OM:n julkaisu 39/2015, 14

asiaa tietoonsa. Tässä on mielestäni ristiriita sen kanssa, että haasteen tiedoksi-
 antoa ei summaarisessa asiassa voisi antaa tavallisen postitiedoksi-
 antona. Menettely voisi olla esimerkiksi haasteen lähettäminen vastaanottotodistuksella kol-
 men viikon välein ja vastausajan pidentäminen kolmeen viikkoon. Nykyään vas-
 tausta pyydetään 14 vrk kuluessa tiedoksiannosta. Mielenkiintoista on, että kor-
 keimman oikeuden mukaan jo kaksi tavallista lähetystä on riittänyt näytöksi tie-
 doksisaantimahdollisuudesta, kun korkeimman oikeuden ratkaisussa 28/2015
 perustelujen kohdassa 29 todetaan, että näyttö yhden kirjeen lähettamisestä ei
 osoita, että vastaaja olisi saanut asiasta tiedon. Kyseinen ratkaisu koski myös
 velan vanhenemisen katkaisua.

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen vain yhdeksään kärjäoikeuteen eit-
 tämättä lisää prosessin tehokkuutta. Tiedoksi-
 anto prosessin osaprosessina voi
 toisaalta kangistua siirtyvien riita-asioiden osalta. Esimerkiksi Pirkanmaan kär-
 jäoikeudessa vireille tuleva summaarinen riita-asia, jonka vastaaja on Satakun-
 nan maakunnan alueella, tulee tiedoksi-
 antoon Pirkanmaan kärjäoikeuden haas-
 temiehille. Sitä, missä vaiheessa asia siirretään tiedoksi-
 antoon Satakunnan kär-
 jäoikeuden haastemiehille, ei vielä ole sovittu. Pirkanmaan kärjäoikeuden laa-
 manni asetti lokakuussa 2018 paikallisen työryhmän pohtimaan summaaristen
 riita-asioiden keskittämisen vaikutuksia toimintatapoihin. Jotta tiedoksi-
 annon
 osalta tullaan saamaan aikaan toiminnallisia tai taloudellisia etuja, puhelintiedok-
 siantojen onnistuminen on keskeisessä osassa. Puhelintiedoksi-
 antojen onnistu-
 minen edellyttää luonnollisesti, että numerotiedot ovat käytettävissä. Ylivelkaan-
 tuneilla henkilöillä puhelinnumerot eivät välttämättä ole kovinkaan pysyviä, tai liit-
 tymäksi hankitaan prepaid -liittymä, jonka numeroa ei yleensä ole saatavissa ha-
 kupalveluissa.

Työryhmä esittää lausunnossaan, että summaaristen asioiden tiedoksi-
 anto säi-
 lyisi entisellään, eli Satakunnan kärjäoikeuden haastemiehet antaisivat lähtö-
 kohtaisesti summaariset haasteet tiedoksi Satakunnan kärjäoikeuden tuomiopii-
 rin alueella.⁴⁷ Tämä edellyttää, että Satakunnan kärjäoikeuden haastemiehille
 tulee järjestää käyttöoikeus Pirkanmaan kärjäoikeuden haastemieskortistoon

⁴⁷ Työryhmäraportti summaaristen asioiden keskittämisestä 31.3.2019

sekä Pirkanmaan kärjäoikeuden Tuomas-tietokantaan. Satakunnan kärjäoikeuden haastemiehet poimivat oman alueensa haasteet kortistosta ja tiedoksiannon jälkeen tekevät tiedoksiantomerkinnät sekä kortistoon, että Tuomas-tietokantaan. Asioita ratkaiseville kärjäsihteereille ja notaareille on ensiarvoisen tärkeää, että tiedoksiannosta tehdään merkinnät viipymättä järjestelmiin. Asiakkaat varsin usein ottavat yhteyttä asiaa käsittelevään henkilöön heti saatuaan haasteen tiedoksi haastemieheltä. Asiakkaan pyytämästä lisääjän saamisesta on hankala tehdä ratkaisua, ellei merkintää tiedoksiannosta ole merkitty järjestelmiin. Satakunnan kärjäoikeuden haastemieskortisto voi sisältää myös tiedoksiantoa edistäviä historiatietoja, kuten käytössä olevia puhelinnumeroita, tai muita tiedoksiantoa edistäviä tietoja. Tiedoksiantotodistusten lähettäminen postitse aiheuttaa turhaa viivettä ja niiden skannaaminen ja lähettäminen aiheuttaa turhaa lisätyötä, jolla ei ainakaan tehosteta toimintaa. Epävirallisissa keskusteluissa muiden kärjäoikeuksien henkilöstön kanssa joiden kohdalla myös tapahtuu summaaristen asioiden käsittelyn keskittämistä, ollaan samaa mieltä siitä, että tiedoksiantojen tulisi tapahtua kuten tähän asti ja tiedoksi annettaviin asiakirjoihin pääsy tulee ratkaista käyttöoikeuksia laajentamalla.

Mikäli päädytään malliin, jossa tiedoksiantoa yritetään ensin Pirkanmaan kärjäoikeudessa, jossa asia on tullut vireille, tulee Pirkanmaan kärjäoikeuden haastemiehille antaa käyttöoikeudet Satakunnan kärjäoikeuden haastemieskortistoon edellä mainittujen historiatietojen käyttöön saamiseksi. Lisäksi se edellyttää henkilöstöressurssien kohdistamista Pirkanmaan kärjäoikeuteen lisääntyvien tiedoksiantomäärien takia.⁴⁸

6.2 AIPA –hanke (= sähköinen menettely)

Digitalisaatio lisääntyy kaikessa hallinnossa ja myös lainkäytön osalta digitalisaatio on ottamassa suurta askelta ns. AIPA -hankkeen myötä. AIPA -hankkeen (aineistopankkihanke) tarkoituksena on luoda tietojärjestelmäkokonaisuus, joka mahdollistaa tuomioistuimessa käsiteltävän prosessin aineiston käsittelyn sähkö-

⁴⁸ Työryhmäraportti summaaristen asioiden keskittämisestä 31.3.2019

köisesti niin pitkälle kuin mahdollista. Tuomioistuimet ja syyttäjälaitos olisivat samassa asian- ja dokumentinhallintajärjestelmässä, joka mahdollistaisi asioiden sujuvamman ja joutuisamman käsittelyn.⁴⁹

Jo nyt käytössä olevista järjestelmistä voidaan lähettää haasteet rikosasiassa tai summaarisessa asiassa sähköisenä e-kirjeenä. Kirje tulostuu vastaanottajalle paperisena ja se sisältää vastaanottotodistuksen. Mikäli vastaanottaja allekirjoittaa ja palauttaa vastaanottotodistuksen, haaste tai muu asiakirja on annettu todisteellisesti tiedoksi. Toistaiseksi vastaanottotodistusta ei voi kuitenkaan palauttaa sähköisesti, vaikka esimerkiksi summaarisessa asiassa vastaaja voi vastauksensa toimittaa sähköpostina tuomioistuimeen.

AIPA-hankkeessa asioiden paperisena tuotettu materiaali tullaan siirtämään digitaaliseen muotoon, mikäli mahdollista. Tiedoksiantotodistukset voidaan skannata ja tallentaa sähköisessä muodossa asian yhteyteen. AIPA -hanke ei sinällään vaikuta toistaiseksi tiedoksiantomenettelyyn.

Lain sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 18 § antaa mahdollisuuden sähköiseen todisteelliseen tiedoksiantoon. On vaikea arvioida niiden asioiden määrää, jotka saataisiin annettua sähköisesti todisteellisesti tiedoksi. Toistaiseksi laissa oleva määräaika, jona aikana asiakirja on noudettava sähköisesti tunnistautuen, on seitsemän vuorokautta. Ottaen huomioon, kuinka epävarmaa usein on, että tiedoksiannon vastaanottaja vastaa ensimmäiseen tavallisena kirjeenä lähetettyyn yhteydenottoopyyntöön, on luultavaa, ettei asiointitilille lähetetyt tiedoksiannot myöskään tule helposti noudetuksi. Toisaalta sähköisen tiedoksiannon käyttäminen edellyttää vastaanottajan suostumusta sähköiselle tiedoksiannolle, joten jo pelkkä suostumus saattaa myös ilmentää valmiutta käydä noutamassa tiedoksiannot asiointitililtä.

⁴⁹ Niemelä Katja, Sähköisen lainkäytön vaikutus konkurssimenettelyyn Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Opinnäytetyö Tampereen ammattikorkeakoulu 2017

7 POHDINTA

Haastemiehenä olen pohtinut tehtäväni merkitystä koko prosessin kannalta. Englanninkielinen nimitys ”process server” – prosessin palvelija – kuvaa hyvin tehtävän luonnetta. Kyseessä on asiakaspalvelutehtävä, jonka tarkoitus osaltaan auttaa pääsemään asiassa lopulliseen ratkaisuun siten, että asian kaikki osapuolet ymmärtävät ratkaisun tuloksen, sen perusteet ja että ratkaisu on oikeudenmukainen. Erityisesti summaaristen asioiden kohdalla tulee usein miettineeksi, toteutuuko oikeusturva vastaajien kohdalla edes nykyisen käytännön aikana.

Haastemies ei ole velkaneuvoja, sosiaalityöntekijä tai lakimies, mutta summaarisen riita-asian haastetta tiedoksi annettaessa haastemiehellä on mahdollisuus kannustaa vastaajaa toimimaan, mikäli katsoo sen aiheelliseksi.

Vakuudettomien kulutusluottojen tarjonta on varsin nopeasti laajentunut toimiala. Muuttunut kulutuskäyttäytyminen ja vakuudettomien luottojen tarjonta ovat kasvattaneet vapaaehtoisen ja oikeudellisen perinnän kohteeksi joutuvien henkilöiden määrää. Copenhagen business schoolin kulutuskäyttäytymisen ja -politiikan professorina toimiva Lucien Reisch toteaa Euroopan ympäristökeskuksen verkkosivuilla julkaistussa haastattelussa, että säästämisen osuus on laskenut ja matkoja ja kulutushyödykkeitä maksetaan enenevässä määrin kulutusluotoilla.⁵⁰ Kulutusluottojen markkinointi on paikoin erittäin aggressiivista ja luottoehdot vaikeaselkoisia.

Kulutusluottojen aiheuttamaa ylivelkaantumista on yritetty hillitä mm. säätämällä korkokatto vakuudettomille luotoille. Kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ssä korkokatto jostain syystä rajattiin koskemaan vain alle 2000 euron suuruisia luottoja ja enimmäiskoron määräksi rajattiin korkolain 12 §:ssä tarkoitettuun viitekorkoon lisätynä 50 %:lla. Luotonantajat lisäsivät luottotarjontaansa niin sanotut limiittiluotot, joissa myönnettävä luottosumma on 2000 euroa tai enemmän, mutta asiakas voi nostaa luoton osissa. Näille luotoille ei ole toistaiseksi määritetty korkokattoa.

⁵⁰ <https://www.eea.europa.eu/fi/ymparisto-signaalit/signaalit-2014/haastattelu/mika-saa-meidat-ostamaan-ne>

Oikeusministeri Antti Häkkänen käynnisti 9.4.2018 valmistelun korkokaton sääntämiseksi kaikille luotoille.⁵¹ Oikeusministeri linjasi valmistelua siten, että mikäli luotonantaja rikkoisi korkokattoa, velallisen ei tarvitsisi maksaa lainkaan korkoa eikä muitakaan luottokustannuksia. Velallisen vastuulle jäisi tällaisessa tilanteessa ainoastaan nostettu luoton määrä. Hallituksen esityksessä⁵² kuluttajaluotoista ei saisi periä 30 prosenttia korkeampaa korkoa. Eduskunnan talousvaliokunta mietinnössään esittää kulutusluottojen korkokatoksi 20 %.⁵³ Talousvaliokunta mietinnössään perustelee hallituksen esitystä matalampaa korkokattoa sillä, että luoton antajan on pakko selvittää asiakkaan maksukyky, koska toiminnassa syntyviä luottotappioita ei voi kompensoida kohtuuttoman korkeilla koroilla.

Tuomioistuimen tiedoksi annettavista asioista suurin osa on summaarisia riita-asioita, joista taas suurin osa on velkomusasioita, joissa saatava on joko luotolla hankitun hyödykkeen laskusaatava tai vakuudeton kulutusluotto. Vastaajille tehdyn kyselytutkimuksen perusteella tiedoksiantotapa ei vastaajien mielestä ole oikeusturvan kannalta merkityksellinen. Kantaan voi myös vaikuttaa se, että kiinnostus asian hoitamiseen on kadonnut velkaantumisen myötä ja koko prosessi saa edetä ”hälläväliä” -asenteella. Vastaajilla ei ole tarkkaa käsitystä erääntyneen saatavan perinnän prosessista. Tiedoksiannon yhteydessä vastaajat usein kysyvät, että eikö saatava ole jo siirtynyt ulosotossa perittäväksi. Käsitys saattaa joutua perintäkirjeiden kielen vaikeaselkoisuudesta ja siitä, että asiaa koskevaa lainsäädäntöä ja menettelyä ei tunneta. Velallinen voi käsittää, että maksuhuomautuksessa tai vaatimuksessa esitetty uhkaus asian siirtämisestä oikeudelliseen perintään ja sitä kautta ulosottoon toteutuu automaattisesti, ellei maksua makseta.

Vastaajille tehdyn kyselyn perusteella voitaneen todeta, että todisteellisella tiedoksiannolla on oma merkityksensä erityisesti vastaajan oikeusturvan kannalta, mutta vastaajien mielestä tiedoksiantotapa ei ole merkityksellinen, vaan se että

⁵¹ http://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ministeri-hakkanen-pikavippien-saantelyyn-tulee-kiristyksia-korkokatto-myo-yli-2000-euron-luottoihin

⁵² HE 230/2018 17 a §

⁵³ TaVM 39/2019

asiasta ja saatavan perinnästä ulosoton kautta saadaan tieto ennen ulosottoon ryhtymistä.

Oleellisempaa vastaajan oikeusturvan kannalta erityisesti summaarisissa riita-asioissa olisi vapaaehtoisen perinnän ja velkojen vanhentumista koskevan säännösten selkiyttäminen. Vastaajia mietityttää, ja osin suututtaa, keskustelujen perusteella pääomaan nähden moninkertaiseksi muodostuvat perintä- ja oikeudenkäyntikulut. Tätä vastaajan kannalta epäkohtaa voisi tarkistaa esimerkiksi rajoittamalla vapaaehtoisen perinnän maksullisten suoritteiden lukumäärää tiettyyn kappalemäärään. Samoin kuluttajasaatavan siirtämistä oikeudelliseen perintään ei saisi viivyttää tarpeettomasti. Itselleni paljon kysymyksiä herätti esimerkkinä mainittu Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/8349, jossa maksullisia perintäsuorituksia oli tehty 130 kappaletta, ennen asian siirtämistä oikeudelliseen perintään.

Kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssä todetaan: *”Luotonantajan on luotonannossa meneteltävä vastuullisesti. Erityisesti edellytetään, että luotonantaja: ... 5) antaa kuluttajalle maksuviivästystilanteissa tietoa ja neuvoja maksuvaikeuksien synty-misen tai syvenemisen estämiseksi ja maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi sekä suhtautuu vastuullisesti maksujärjestelyihin.”* Olisi hyvää luotonantotapaa joko ilmoittaa riittävän aikaisessa vaiheessa, että asia siirtyy oikeudelliseen perintään tai jo heti vapaaehtoisen perinnän alkuvaiheessa selkeästi ilmoittaa velalliselle mahdollisuudesta pyytää asian siirtämistä oikeudelliseen perintään. Joka tapauksessa mielestäni nämä toimenpiteet lisäisivät kuluttajan oikeusturvaa haastehakemuksen tiedoksiantotapaa enemmän. Ainakin se voisi hillitä syntyvää velan määrää.

Tekemäni kyselyn perusteella tuomioistuimen ratkaistavaksi tulevien rikosasioiden haasteen tiedoksiannossa voitaisiin pohtia myös puhelintiedoksiannon mahdollistamista yksinkertaisissa ja lievissä tapauksissa, joissa vastaaja haastetaan istuntoon henkilökohtaisesti tai uhalla, että asia voidaan ratkaista poissaolosta huolimatta ja että seuraamusvaatimus olisi enintään sakkorangaistus. Näissä tapauksissa oikeusturvan kannalta oleellinen kysymys olisi ajankohta, jolloin tuomioistuimen ratkaisusta tulisi lainvoimainen. Myös itse tiedoksiantotapahtumaa tulisi arvioida huolellisesti siten, että tiedoksi antamisen ohella myös tiedoksi-saanti faktisesti toteutuu.

LÄHTEET

Eskola, M., Hakala, S., Heiskanen, R., Hokkanen, E., Hurme, J., Id, E., Järvinen, M., Kantonen A., Leisalo, T., Kerch, B., Lindell-Mäkelä, S., Moilanen, V., Parviainen, R., Piirla, A. ja Tainmio, A. 2016. Oppariapu. Apua opinnäytetyön kirjoittamiseen.

<https://oppiapu.wordpress.com/menetelmat/haastattelut/>

Euroopan ympäristökeskuksen verkkosivut

<https://www.eea.europa.eu/fi/ymparisto-signaalit/signaalit-2014/haastattelu/mika-saa-meidat-ostamaan-ne> Luettu 25.3.2018

Frände, D., Helenius, D., Hietanen-Kunwald P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S., Virolainen, J., & Vuorenpää, M., 2016. Prosessioikeus. Talentum Fokus

Helsingin sanomat 5.3.2018

Hallituksen esitys HE 1/1998, Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi Suomen hallitusmuodoksi

Hallituksen esitys HE 190/2017, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 230/2018, Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamiseksi

Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus, Helsinki: Edita Publishing
<http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>

Hirsijärvi S., Remes P., & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita, Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy

KKO 2001:46

KKO 2006:69

KKO 2008:48

KKO 2015:28

KKO 2015:29

KKO 2015:60

KKO 2015:76

Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivut

https://www.kotus.fi/kielitieto/virkakieli/ajankohtaista_virkakielesta/ymmartaminen_on_ihmisoikeus.20084.news Luettu 18.3.2018

Mikkola, T. 2009. Henkilön sähköinen vahva tunnistus. Laurea-ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö 2009

Mäenpää, O 2011. Oikeus hyvään hallintoon. Helsinki: Helsingin yliopisto

Niemelä, K. 2018. Sähköisen lainkäytön vaikutukset konkurssi menettelyyn Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Tampereen Ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö 2018

Oikeusministeriön julkaisu lausuntoja ja selvityksiä 2007:5
Riidattomien velkomusasioiden kehittäminen,
ISBN 978-952-466-558-2 (PDF)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-558-2>

Oikeusministeriön julkaisu Mietintöjä ja lausuntoja 39/2014
Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen, Lausuntotiivistelmä
ISBN 978-952-259-468-6 (PDF)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-486-6>

Oikeusministeriön julkaisu selvityksiä ja ohjeita 52/2014
Summaaristen riita-asioidenkäsittelyn kehittäminen
ISBN 978-952-466-558-2 (PDF)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-403-7>

Oikeusministeriön julkaisu Toiminta ja hallinto 11/2018
Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2017
ISBN 978-952-259-686-4 (PDF)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-686-4>

Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston julkaisu 2012
Tiedoksiantokäsikirja

Oikeusministeriön verkkosivut
www.oikeusministerio.fi

Pirkanmaan käräjäoikeus, työryhmäraportti 2019
Summaaristen asioiden keskittäminen 1.9.2019

Postin verkkosivut
<https://www.posti.fi/henkiloasiakkaat/vastaanota/postin-jakelu.html>
Luettu 25.11.2018

Seura-lehden verkkosivut
<https://seura.fi/hyvinvointi/suhteet/alypuhelin-teineille-keino-kadota-vanhempien-tavoittamattomiin-missa-vastalaake> Luettu 11.11.2018

Talousvaliokunnan mietintö TaVM 39/2019

Ulkoministeriön verkkosivut

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49437> Luettu

Valtiokonttorin verkkosivut

http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Kansalaisille_ja_yhteisoille/Korvaukset_ja_etuisuudet/Rikosvahingot Luettu 3.11.2018

LIITTEET

Liite 1. Puhelintiedoksiantoihin käytetyt suoritteet

PUHELINTIEDOKSIANNOT 3/2017												
Nimi:	Osoite:	HUOM	TA	1. soitto	2. soitto	3. soitto	1. txt	2. txt	1. kirje	2. kirje	3. kirje	Käynti
			09.03.17	06.03.17			06.03.17		07.03.17			
			13.03.17	13.03.17	14.03.17		13.03.17					
			08.03.17	xx.xx.	xx.xx.	xx.xx.	xx.xx.		xx.xx.	xx.xx.		28.02.17
			10.03.17	17.02.17	06.03.17				17.02.17	06.03.17		
			10.03.17	06.03.17					06.03.17			
			06.03.17	06.03.17								
		Tmi:n haltijana	23.03.17	23.03.17	27.03.17		23.03.17		24.03.17			
			07.03.17	06.03.17			07.03.17					
		Soitti itse	14.03.17	14.03.17			14.03.17					
		Soitti itse	09.03.17	08.03.17			08.03.17					
			09.03.17	09.03.17								
			06.03.17	06.03.17								
			06.03.17	06.03.17								
		Soitti itse	09.03.17	09.03.17			09.03.17					
		Soitti itse	10.03.17	10.03.17			10.03.17					
		Soitti itse	06.03.17	06.03.17			06.03.17					

		Soitti itse	10.03.17	08.03.17			08.03.17		09.03.17		
		Soitti itse	08.03.17						07.03.17		
		Soitti itse	13.03.17	13.03.17			13.03.17				
		Soitti itse	13.03.17	13.03.17			13.03.17				
			06.03.17	06.03.17							
			06.03.17	06.03.17							
			10.03.17	08.03.17					09.03.17		
			09.03.17	09.03.17							
			09.03.17	09.03.17							
		Illalla	15.03.17	13.03.17	15.03.17		08.03.17		10.03.17		
			17.03.17								
			13.03.17								
			13.03.17								
			15.03.17	09.03.17	13.03.17		09.03.17		10.03.17		
		Oli soittanut 15.3. klo 21.20	16.03.17	09.03.17	13.03.17	15.03.17	09.03.17		10.03.17		
			16.03.17	10.03.17			10.03.17		13.03.17		
		Illalla	13.03.17								
			13.03.17								
			13.03.17								
			13.03.17								
		Soitti itse	15.03.17	10.02.17	23.02.17	24.02.17	10.02.17		13.02.17	23.02.17	08.03.17
		Soitti itse	15.03.17	10.02.17	23.02.17	24.02.17	10.02.17		13.02.17	23.02.17	08.03.17
			16.03.17								
			15.03.17								
			15.03.17								
			14.03.17								

		Soitti itse	17.03.17					21.02.17	06.03.17		17.03.17
		Soitti itse	15.03.17	10.03.17			10.03.17	13.03.17			
			15.03.17								
			14.03.17								
		Arabia/Englanti, soitto vok → soitto xxx	15.03.17								
		Soitti itse 18.3. ja 20.3.	20.03.17	15.03.17			15.03.17	16.03.17			
		Soitti itse	20.03.17	20.03.17				20.03.17			
		Illalla	20.03.17	15.03.17			15.03.17	16.03.17			
		Illalla	20.03.17	15.03.17			15.03.17	16.03.17			
			21.03.17								
			21.03.17								
		Soitti itse	22.03.17					20.03.17			
			22.03.17								
			22.03.17								
			22.03.17								
		Soitti itse	23.03.17					20.03.17			
		Soitti itse	23.03.17	23.03.17			23.03.17				
			23.03.17								
			23.03.17								
		Soitti itse	23.03.17					22.03.17			
		Soitti itse	23.03.17	23.03.17			23.03.17				
			24.03.17								
			24.03.17								
			24.03.17								
		Soitti itse saatuaan soittopyyntöä	23.03.17	23.03.17							
		Soitti itse / yop myös äidin kautta	28.03.17	28.03.17			28.03.17				

	Illalla /soitti itse / päivällä estynyt	27.03.17	27.03.17							
	Illalla /soitti itse / päivällä estynyt	27.03.17	27.03.17							
		28.03.17								
	Soitti itse	28.03.17	15.03.17	28.03.17		15.03.17		16.03.17	27.03.17	
	Soitti itse	28.03.17	28.03.17			28.03.17				
	Soitti itse	28.03.17	24.03.17			24.03.17		27.03.17		
	Soitti itse	28.03.17	24.03.17			24.03.17		27.03.17		
	Soitti itse	28.03.17	21.07.17					27.03.17		
		29.03.17	21.02.17	29.03.17		21.02.17		23.03.17	10.03.17	21.03.17
	Soitti itse	30.03.17	23.03.17			23.03.17		24.03.17		
	Soitti itse	31.03.17	31.03.17			31.03.17				
	Soitti itse	31.03.17	31.03.17			31.03.17				
	Soitti itse, kun olin soittanut työpaikan puh.	31.03.17	31.03.17							
		31.03.17								
		31.03.17								
		30.03.17								
	Soitti itse	30.03.17	30.03.17			30.03.17				
	Soitti itse	30.03.17	30.03.17			30.03.17				
	Soitti itse	31.03.17						31.03.17		

Liite 2. Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/1371

Esimerkki kuluttajasaatavasta, joka on siirtynyt perintäyhtiön perittäväksi.

Kantajan vaatimukset ovat:

- pääoma 155,05 euroa, telepalvelu, eräpäivä 3.12.1998
- korkosaatava 271,53 euroa
- pääoma 137,52 euroa, telepalvelu, eräpäivä 5.12.1999
- korkosaatava 238,30 euroa
- pääoma 32,14 euroa, telepalvelu, eräpäivä 6.4.1999
- korkosaatava 55,12 euroa
- kulut 140,50
- oikeudenkäyntikulut 145,00 euroa

Kantajan vaatimat perimismaksut:

- maksuvaatimus 3.5.2005 15,00
- maksuvaatimus 24.1.2007 10,00
- maksuvaatimus 1.2.2009 10,00
- maksuvaatimus 9.11.2010 10,00
- maksuvaatimus 24.5.2011 10,00
- maksuvaatimus 28.11.2011 11,00
- maksuvaatimus 12.6.2012 11,00
- maksuvaatimus 16.4.2013 12,00

Liite 3. Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/8349

Esimerkki kuluttajasaatavasta, joka on siirtynyt perintäyhtiön perittäväksi.

Kantajan vaatimukset ovat:

- pääomat yhteensä 1080,18 euroa, 20 kpl, 1. eräpäivä 26.8.1990
- korkosaatava 1207,35 euroa
- kulut 1113,56
- oikeudenkäyntikulut 175,00 euroa

Kantajan vaatimat maksulliset perimistoimenpiteet:

- maksuvaatimuksia	112 kpl
- maksumuistutuksia	8 kpl
- perintäkulu	1 kpl
- maksusuunnitelman peruutus	1kpl
- vanhenemisen katkaisuilmoitus	8 kpl
- puhelinperintäkulu	1 kpl

Liite 4. Pirkanmaan käräjäoikeuden asia E 18/9153

Esimerkki kuluttajasaatavasta, joka on siirtynyt perintäyhtiön perittäväksi.

Kantajan vaatimukset ovat:

- pääomat yhteensä 58,00 euroa, eräpäivä 19.3.2005
- kulut 118,45
- oikeudenkäyntikulut 115,00 euroa

Kantajan vaatimat maksulliset perimistoimenpiteet:

- maksuvaatimuksia 9 kpl
- perintäkulu 1 kpl

Lisäksi viimeinen vuonna 2010 lähetetty maksuton maksuvaatimus

